

НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
СТРАТЕГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

СТРАТЕГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

у січні-березні 2013 року

КИЇВ-2013

Національний інститут стратегічних досліджень продовжує серію щоквартальних випусків стратегічного моніторингу розвитку регіонів України. Випуски готуються регіональними філіалами Інституту у містах Донецьку, Дніпропетровську, Львові, Одесі, Ужгороді та Харкові.

Моніторинг здійснюється з метою аналітико-прогнозного забезпечення реалізації стратегії регіонального розвитку та регіональної політики України.

Об'єктом моніторингу є тенденції соціально-економічного розвитку регіонів, ключові управлінські рішення органів влади регіонального і місцевого рівнів та перебіг реформування основних сфер суспільного життя у регіонах.

Черговий випуск моніторингу складається з двох частин («Стратегії і щорічні програми розвитку регіонів: підсумки реалізації у 2012 році» та «Політика підтримки малого підприємництва у регіонах»).

ЗМІСТ

ЧАСТИНА I. СТРАТЕГІЇ І ЩОРІЧНІ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ: ПІДСУМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ У 2012 РОЦІ	4
ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСТЬ	4
ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ	10
ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСТЬ	14
ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСТЬ	18
ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ	22
ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ	26
ЧАСТИНА II. ПОЛІТИКА ПІДТРИМКИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У РЕГІОНАХ.....	29
ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСТЬ	29
ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ	32
ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСТЬ	35
ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСТЬ	388
ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ	40

ЧАСТИНА І.

СТРАТЕГІЇ І ЩОРІЧНІ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ: ПІДСУМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ У 2012 РОЦІ

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСТЬ

Пріоритети Стратегії розвитку регіону та їх реалізація у 2012 р.

З метою досягнення стратегічних цілей Комплексної стратегії розвитку (КСР) Дніпропетровської області на період до 2015 року, у 2012 р. реалізувались заходи 69 регіональних програм, з яких 48 програм фінансувались з обласного бюджету на загальну суму 550,5 млн грн.

1. Розвиток галузей промисловості регіону. У 2012 р обсяги промислового виробництва Дніпропетровського регіону зросли на 2,2 % (у середньому по Україні відбулось зниження на 1,8 %). За результатами 2012 р. питома вага області у обороті від промислової діяльності склала 18,4 %, традиційно поступаючись лідерством лише Донеччині (20,0 %). Такі показники зростання промислової сфери обумовлені, передусім, позитивними результатами роботи підприємств добувної галузі, які забезпечили збільшення випуску продукції у видобуванні паливно-енергетичних корисних копалин на 12,9 %, неенергетичних – на 1,8 %. На 6,2 % зріс випуск транспортних засобів та устаткування. Найкращий показник зростання було досягнуто у легкій промисловості (118,6 %). Випуск харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів зріс на 7,7 %. Найбільша частка в обсязі реалізованої продукції припадає на металургію та виробництво готових металевих виробів, товарний випуск яких складає понад третину від усього обороту. У загальному обсязі реалізованої промислової продукції переробної галузі частка підприємств машинобудування складає 8 %, виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів – 6 %, хімічної і нафтохімічної промисловості – 5 %.

2. Розвиток будівельної галузі і транспортної інфраструктури. Упродовж 2012 р. на території області було прийнято в експлуатацію житлових будинків загальною площею 267,2 тис. кв м, що на 13,8 % більше, ніж у попередньому році, а також 174 км газопроводів та 76,9 км водопроводів. Проте загалом будівельних робіт було виконано на суму 4,7 млрд грн, що на 13,7 % менше, ніж у 2011 р. Незважаючи на скорочення, обсяг виконаних будівельних робіт у регіоні є другим результатом серед областей України.

У регіоні реалізовано низку інфраструктурних проектів. Наприклад, побудовано першу чергу окружної дороги м. Дніпропетровська (18 км), будується друга черга і правобережні з'їзди з Кайдацького мосту (проект планується завершити до 2015 р.). Також виконано роботи з капітального ремонту доріг (освоєно 10 млн грн. з міського бюджету), відновлено будівництво Дніпропетровського метрополітену (для цього отримано від ЄБРР 152 млн євро).

Одна з головних проблем регіону – транспортна інфраструктура, тому на ремонт доріг у 2013 р. з бюджетів усіх рівнів заплановано витратити 118 млн грн, з яких 65,5 млн грн планується спрямувати на капітальний ремонт, решту – на поточний.

3. Розвиток інноваційної діяльності. Завершено реалізацію масштабних проектів: введено в експлуатацію ЕСПК «Інтерпайп Сталь», ТОВ «Рекуперація свинцю» (корпорація «ВЕСТА»), машину безперервного лиття заготовок на ДМК ім. Дзержинського, на «АрселорМіттал Кривий Ріг» реалізовано інвестиційний проект з будівництва машини безперервного лиття заготовки і установки «під-ківш», на

«Сентравіс Продакшн Юкрейн» закінчена установка устаткування потокової лінії обробки труб трубно-волоочильного цеху.

Впроваджено інформаційні технології у медицині, освіті, ЖКГ та державному управлінні. Зокрема, в області створено Єдиний телекомунікаційний центр, Регіональний центр сертифікації електронних ключів, Корпоративну мережу (в яку об'єднані всі органи виконавчої влади і місцевого самоврядування). Всі органи влади в регіоні перейшли на електронний документообіг.

4. Впровадження енергозбереження на об'єктах житлово-комунального господарства. У 2012 р. комунальному підприємству «Дніпропетровські міські теплові мережі» вдалось зекономити 486 тис. т умовного палива (868 тис. грн) завдяки впровадженню енергозберігаючих заходів. Було відновлено понад 6 км теплової ізоляції на надземних теплових мережах. Для економії енергоресурсів було закрито 7 нерентабельних та збиткових котелень. На цей час підприємство проводить реконструкцію котелень із встановленням пальників нового покоління та обладнанням автоматизованою системою управління технологічним процесом, що дасть змогу зекономити до 20 % природного газу та до 30 % електроенергії.

За підсумками регіонального конкурсу мікропроектів у 2012 р. у 119 житлових будинках були замінені вікна та двері у під'їздах на енергозберігаючі; модернізовано системи опалення, електромережі та системи водопостачання. Такі дії дозволили значно знизити витрати на енергоносії.

У 2013 р. у розвиток енергомереж та технічної бази підприємств Дніпропетровщини «ДТЕК Дніпрообленерго» інвестує 349,423 млн грн, з яких основну частину коштів (262,8 млн грн) буде спрямовано на будівництво, реконструкцію та модернізацію електричних мереж області.

5. Підвищення інвестиційної привабливості. З метою покращення інвестиційного клімату та створення позитивного міжнародного іміджу у 2012 р. було проведено 15 міжнародних заходів та презентацій (в тому числі 7 – за кордоном). В результаті були підписані меморандуми про реалізацію п'яти великих інвестиційних проектів вартістю понад 350 млн дол, а також досягнуто домовленості про реалізацію проектів місцевого розвитку в рамках програм Східного партнерства ЄС.

Завдяки таким діям станом на кінець 2012 р. обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку Дніпропетровської області склав 8 млрд 352 млн дол. Основну частку капітальних інвестицій було спрямовано на розвиток підприємств добувної та переробної промисловості. Загалом у 2012 р. в розвиток економіки області було спрямовано 20456,2 млн грн капітальних інвестицій, з яких 98,8 % – інвестиції в матеріальні активи.

6. Підвищення якості освіти, охорони здоров'я та сфери послуг. З метою підвищення рівня якості та доступності освіти проведено заходи щодо оптимізації мережі закладів освіти. Зокрема, реалізується «Програма інформатизації освіти та створення єдиного інформаційного простору в закладах та установах освіти Дніпропетровська на 2012-2015 роки», спрямована на впровадження нових інформаційних технологій у навчальних закладах міста для формування єдиного інформаційного освітнього простору. На цей час у м. Дніпропетровську всі школи та дитячі садки міста мають доступ до мережі Інтернет, а у дитсадках деяких районів почали роботу гуртки з комп'ютерної грамотності для дітей.

Всього у минулому році було створено 11 навчально-виховних комплексів на 356 місць, відкрито 8 дошкільних навчальних закладів на 298 місць, проведено реконструкцію комунальних закладів освіти. За результатами 2012 р. рівень охоплення всіма формами дошкільної освіти становить 93 %, повною загальною середньою освітою – 98,4 %, учнів старшої школи профільним навчанням – 97 %.

Продовжує діяти програма «Здоров'я дітей та матерів м. Дніпропетровська на 2009-2015 роки», в рамках якої було придбано ліків на суму близько 567 200 тис. грн. Триває реалізація Всеукраїнського пілотного проекту із впровадження державного

регулювання цін на лікарські засоби для громадян із гіпертонічною хворобою (у 2013 р. на його виконання отримано майже 16 млн грн). Регулювання цін проводиться завдяки спеціальній Робочій групі, члени якої слідкують за наявністю в аптечних мережах необхідних препаратів та їх націнкою.

У 2012 р. в регіоні створено 53 центри первинної медико-санітарної допомоги, що об'єднують 386 амбулаторій сімейної медицини, 414 фельдшерсько-акушерських пунктів. Також функціонують 6 територіальних станцій швидкої медичної допомоги, що перейшли на обласне фінансування. Завдяки участі міських та обласних рад регіону в проекті ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» здійснюється реконструкція та капітальний ремонт закладів охорони здоров'я.

В рамках Національного проекту «Вчасна допомога» в області створюється єдина регіональна оперативно-диспетчерська служба швидкої медичної допомоги.

На кінець 2012 р. в області працювало 690 лікарів та 1142 медичних сестер загальної практики – сімейної медицини, якими обслуговується 38,4 % населення (на кінець 2011 р. обслуговувалось 23 % населення).

7. Зменшення екологічного навантаження на населення і територію регіону. У 2012 р. в рамках регіональних екологічних програм здійснено 152 природоохоронних заходи, на виконання яких було спрямовано 89,8 млн грн. В області ухвалена та реалізується Регіональна екологічна програма, завданням якої є зменшення обсягу шкідливих викидів в атмосферу до 2015 р. на 30 % при промисловому зростанні не менш ніж на 5 % у рік.

Підсумки виконання Програми соціально-економічного розвитку регіону на 2012 рік.

В умовах світової кризи Дніпропетровська область зберегла соціально-політичну та макроекономічну стабільність, проте плани щодо забезпечення сталого зростання економіки було реалізовано не в повній мірі. Спираючись на основні показники соціально-економічного розвитку Дніпропетровської області за 2012 р., можна відзначити, що результати роботи виявились гіршими, ніж прогнози, що робились рік тому.

Так, хоча обсяг реалізованої промислової продукції відносно 2011 р. зріс (на 2,2 %), запланований індекс (105 %) не було досягнуто. У добувній промисловості заплановано зростання 6,3 %, фактично – 3,8 %. Зростання відбулось лише у виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (заплановано 1,7 %, результати за рік – 7,6 %). Окрім того, індекс обсягу сільськогосподарського виробництва Дніпропетровської області у 2012 р., який склав 79,7 %, є найнижчим в Україні. Обсяг інвестицій у основний капітал за рахунок усіх джерел фінансування планувався на рівні 23,4 млрд грн; освоєно на кінець 2012 р. – лише 20,5 млрд грн.

У зовнішній торгівлі відбулось зменшення обсягу експорту товарів на 2,2 % (у середньому по Україні – збільшення на 0,6 %). Така ситуація обумовлена несприятливою ціновою кон'юктурою на основних світових товарних ринках (зокрема, падіння цін на продукцію металургійної галузі та скорочення попиту на метал і залізорудну сировину). Доходи місцевих бюджетів у 2012 р. очікувалися у обсязі 9,8 млрд грн, фактично було отримано 7,9 млрд грн. Надходження податкових та інших обов'язкових платежів до бюджетів усіх рівнів склали 27,8 млрд грн проти 30,6 млрд грн очікуваних.

Протягом 2012 р. зросли мінімальна заробітна плата та мінімальна пенсія, але не до того рівня, як планувалось у Програмі розвитку регіону на 2012 рік. Так, фонд оплати праці планувався на рівні 38,9 млрд грн, а фактично склав лише 29,9 млрд грн.

Загалом серед негативних тенденцій у соціально-економічному розвитку області протягом 2012 р. слід відзначити:

- зменшення обсягів сільськогосподарського виробництва на 20,3 % (найгірший результат серед регіонів України), у тому числі виробництва продукції рослинництва на 30 %;

- зменшення обсягів будівництва на 13,8 % (по Україні – на 14 %). За інформацією Дніпропетровської облдержадміністрації, це обумовлено скороченням робіт на підприємствах з будівництва місцевих трубопроводів, ліній зв'язку та енергопостачання (на 42,6 %), доріг, аеродромів (на 41,3 %) та магістральних трубопроводів, ліній зв'язку і енергопостачання (на 33,6 %);

- малий обсяг введеного в експлуатацію житла у розрахунку на 10 тис. населення, який склав 807,2 кв м, що у 2,9 разу менше за середній показник по країні (2367,1 кв м) і є другим найгіршим результатом по країні;

- збільшення заборгованості із сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у 2,4 разу (по Україні – у 1,9 разу), а також недоотримання доходів місцевих бюджетів (93,7 % затверджених органами місцевого самоврядування річних показників);

- відсутність протягом 2011-2012 рр. фінансування з обласного бюджету заходів фінансово-кредитної підтримки суб'єктів малого підприємництва;

- залишається низькою кількість об'єднань співвласників багатоквартирних будинків, яка у 2012 р. склала 28,3 % запланованого обсягу на кінець року і є меншою за показник 2011 р.;

- на 6,0 % збільшився борг населення з оплати житлово-комунальних послуг (по Україні – на 8,2 %);

- порівняно з іншими регіонами, на Дніпропетровщині спостерігається недостатній рівень охоплення дошкільною освітою дітей від трьох до шести (семи) років (93 %);

- на Дніпропетровщині залишається найнижчим серед інших областей рівень забезпечення фельдшерсько-акушерськими пунктами сільського населення (33,2 %). Проте у 2011 р. цей рівень був ще меншим і становив 32,4 %;

- залишається складною криміногенна ситуація в області. Кількість зареєстрованих злочинів на 10 тис. населення склала 123,7 одиниць, що є четвертим найгіршим результатом серед регіонів.

Програма соціально-економічного розвитку регіону на 2013 рік.

Програму соціально-економічного та культурного розвитку області на 2013 рік затверджено 13 листопада 2012 р. Спираючись на затверджений *Національний план дій на 2013 рік* щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», обласною владою було поставлено наступні цілі щодо виконання регіонального плану дій на 2013 рік:

1. Удосконалення управління державними фінансами, проведення навчальних тренінгів та поліпшення форм казначейського обслуговування.

2. Підвищення доступності та ефективності медичного обслуговування, реалізація пілотного проекту щодо реформування системи охорони здоров'я:

- дооснащення закладів первинної медичної допомоги відповідно до табеля матеріально-технічного оснащення, внесення усього населення до електронного реєстру;

- укладення на 2014 рік договорів про медичне обслуговування населення між центрами первинної медичної (медико-санітарної) допомоги та відповідними розпорядниками бюджетних коштів;

- затвердження регіональних програм «місцевих стимулів» для медичних працівників центрів первинної медичної допомоги та регіональних планів заходів на 2013-2014 роки щодо будівництва, реконструкції та ремонту вулиць і доріг, функціонування яких є пріоритетним для системи екстреної медичної допомоги;

- створення оперативного-диспетчерських служб центрів екстреної медичної допомоги та медицини катастроф.

3. Удосконалення системи управління освітою – додаткове відкриття 30 об'єктів дошкільної освіти на 1400 місць, відкриття 50 груп в дитячих дошкільних закладах на

980 місць, створення 8 освітніх округів.

4. Реформування системи соціальної підтримки та послуг – реалізація на базі Верхньодніпровського дитячого будинку-інтернату №1 пілотного проекту щодо апробації державних стандартів денного догляду за дітьми-інвалідами, створення соціальних гуртожитків.

5. Розвиток підприємництва та реформування надання адміністративних послуг – спрощення дозвільної системи у сфері містобудування, посилення конкуренції на ринках, створення та початок роботи центрів надання адміністративних послуг.

6. Удосконалення енергетичного сектору – оновлення переліку споживачів та обладнання.

7. Забезпечення якості житлово-комунального обслуговування та здійснення заходів з формування енергоефективної поведінки населення, забезпечення централізованим водопостачанням додатково 30 тис. осіб.

8. Розвиток транспортної інфраструктури – створення ефективної системи розвитку туризму та курортів, оновлення електротранспорту, введення додатково 108 одиниць транспортних засобів, що здійснюють міські перевезення пасажирів, та 180 одиниць транспортних засобів, що працюють на внутрішньообласних маршрутах.

9. Розвиток сільського господарства – продовження реалізації регіональних програм та проведення нормативно-грошової оцінки 100 % земель населених пунктів відповідно до статті 13 Закону України «Про оцінку земель».

Також у 2013 р. реалізовуватимуться заходи з підготовки до Чемпіонату Європи з баскетболу «Євробаскет-2015», продовжиться реконструкція та будівництво об'єктів спортивної інфраструктури. Буде продовжено реалізацію ключових інфраструктурних проєктів: будівництво об'їзних доріг м. Дніпропетровська (II та III черги Південного обходу та Правобережного з'їзду з Кайдацького мосту), лінії метрополітену тощо.

Підвищення конкурентоспроможності територій та зміцнення їх ресурсного потенціалу очікується завдяки зростанню обсягу інвестицій в основні галузі економіки. У виробничій сфері частка капітальних інвестицій в розвиток основних фондів буде спрямована на розширення, реконструкцію, технічне та технологічне переозброєння діючих підприємств.

Протягом I кварталу 2013 р. у регіоні рішеннями обласної ради затверджено 4 регіональні цільові програми:

- Програму запобігання та протидії корупції у Дніпропетровській області на 2013-2015 рр.;

- Регіональну міжгалузеву комплексну Програму щодо надання фінансової підтримки комунальним підприємствам (установам), що належать до спільної власності територіальних громад сіл, селищ та міст Дніпропетровської області, на 2013 – 2017 роки;

- Регіональну програму будівництва житла у Дніпропетровській області на 2013-2017 рр.;

- Програму створення та ведення містобудівного кадастру Дніпропетровської області на 2013-2017 роки.

За умови успішної реалізації зазначених заходів передбачається досягнення у 2013 р. наступних показників розвитку:

- прискорення зростання обсягів виробництва промислової продукції до 3,5 % за рік. Нарощування обсягів реалізації промислової продукції у 2013 р. передбачається у 12 містах області (найбільше – у містах Дніпропетровськ, Дніпродзержинськ, Кривий Ріг);

- зростання обсягу виробництва у машинобудівній галузі на 1,5 %, продукції хімічної галузі – на 3,0 %, продукції харчової промисловості – на 1,8 %;

- збільшення виробництва валової продукції сільського господарства на 17,0 %. Зростання темпів виробництва сільськогосподарської продукції прогнозується у 20 районах області (найбільше – у Магдалинівському, Апостолівському та

Солонянському);

- збільшення обсягів прямих іноземних інвестицій на 50 млн дол. (загалом на кінець року очікується 8,45 млрд дол. з початку інвестування, що на 0,6 % більше у порівнянні з початком 2013 р);

- прогнозується збільшення обсягів кредитних ресурсів банків на 8 %, обсягів депозитів фізичних осіб – на 10,1 % (до 148,5 млрд грн та 34,9 млрд грн відповідно);

- зовнішньоторговельний оборот області прогнозується в обсязі 20,2 млрд дол, у т.ч. експорт – 12,5 млрд дол. (101 % до 2012 р.), імпорт – 7,7 млрд дол. (98 % до 2012 р.) зі збереженням позитивного сальдо у розмірі 4,7 млрд дол;

- збільшення обороту роздрібною торгівлі до 62,7 млрд грн (на 1,6 % порівняно з 2012 р.). Питома вага продажу вітчизняних непродовольчих товарів становитиме 48,2 %, продовольчих – 87,3 %;

- скорочення збитків підприємств на 3 % та збільшення позитивного фінансового результату діяльності на 10 %. Також прогнозується скорочення питомої ваги збиткових підприємств не менше, ніж на 5 в.п. Фінансовий результат діяльності підприємств області на 2013 р. прогнозується у розмірі 29,7 млрд грн (2011 – 26,2 млрд грн; 2012 – 27 млрд грн);

- зростання надходжень податків, зборів та інших обов'язкових платежів до зведеного бюджету області (до 34 млрд грн), у тому числі до місцевих бюджетів (не менше, ніж до 10,7 млрд грн);

- повна ліквідація заборгованості з виплати заробітної плати на економічно активних підприємствах;

- створення 72,5 тис. робочих місць, що на 2,5 тис. більше, ніж у 2012 р. Зростання середньомісячної заробітної плати у середньому по області до 3886 грн;

- введення в експлуатацію 255 тис. кв. м загальної площі житла, що дасть змогу поліпшити житлові умови для 3 тис. сімей;

- введення в дію газових та водопровідних мереж, що створить можливість для газифікації 29 населених пунктів та поліпшення умов проживання 14,3 тис. осіб;

- у енергетичній сфері прогнозується збільшення потужності енергоблоків, зниження втрат умовного палива, підвищення надійності, ремонтпридатності та терміну експлуатації електрофільтрів, що дозволить знизити рівень шкідливих викидів у атмосферу та збільшити виробництво електроенергії на 3,8 % (до 15,8 млрд кВт год);

- збільшення обсягу реалізованих послуг до 22,2 млрд грн (на 1,4 % порівняно з 2012 р.), у тому числі обсяг реалізованих послуг населенню складе 4,7 млрд грн (на 1,1 % більше). Приріст мережі сфери послуг становитиме 172 од., додатково буде створено 328 нових робочих місць;

- зростання загальної кількості туристів та екскурсантів (у тому числі іноземних туристів) на 5 %.

Таким чином, для успішної реалізації Стратегії розвитку та Програми розвитку регіону на 2013 р. необхідно зберегти зростання промислового виробництва, продовжити модернізацію базових галузей промисловості, реалізацію заходів енергозбереження та енергоефективності в реальному секторі економіки.

Крім цього, важливо продовжити запровадження програмно-цільового методу бюджетування, що дасть можливість:

- забезпечити планування бюджету на середньострокову перспективу;

- перейти до надання населенню послуг високої якості;

- оптимально використовувати бюджетні кошти;

- підвищити обізнаність громадськості щодо ефективності витрачання коштів бюджету територіальної громади.

ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ

Пріоритети Стратегії розвитку регіону та їх реалізація у 2012 р.

Протягом 2012 року в центрі уваги керівництва Донецької області перебувала реалізація заходів, спрямованих на досягнення стабільності у показниках соціально-економічного розвитку регіону та продовження політики реформ за наступними стратегічними напрямками.

1. Модернізація і реконструкція промислових потужностей області. Так, зокрема ПрАТ «Сєверодонецьке об'єднання Азот» продовжило виконання Програми модернізації та технічного переоснащення підприємства: на модернізацію виробництва, у т.ч. будівництво 2-х когенераційних установок потужністю 12,9 МВт кожна, спрямовано понад 400 млн грн. У ПАТ «Металургійний комбінат «Азовсталь» введено в експлуатацію комплекс установки контрольованого охолодженого металопрокату у товстолистовому цеху. У ПрАТ «Донецьксталь – металургійний завод» повністю виведене з експлуатації застаріле мартенівське виробництво, здійснювалось будівництво електросталеплавильної печі тощо.

2. Технічне переоснащення та капітальний ремонт об'єктів житлово-комунальної сфери. У межах виконання завдань регіональної Програми модернізації комунальної теплоенергетики Донецької області на 2010-2014 роки в області було виконано реконструкцію 92 котельень, в яких було замінено 114 котлів. Впроваджено 15 установок перетворювачів частоти струму на електродвигунах, 10 теплоутилізаторів, 225 одиниць енергоефективних насосів. Проведено заміну 118,6 км теплових мереж, у тому числі 62,8 км теплових мереж із застосуванням труб у пінополіуретановій ізоляції та 0,95 км мереж - на труби «Ізопрофлекс». На виконання цих заходів було витрачено 36,5 млн грн, у тому числі за рахунок коштів міського бюджету - 1,6 млн грн, коштів підприємств та з інших джерел – 34,9 млн грн.

У 2012 році продовжено реалізацію заходів Загальнодержавної програми «Питна вода України» на 2011-2020 роки. Для Донецької області було виділено майже 43 млн грн, спрямованих на фінансування наступних заходів: «Реконструкція водозабірних споруд системи водопостачання міста Комсомольське Старобешівського району Донецької області»; «Господарсько-питне водопостачання міста Мар'їнка, II пусковий комплекс. Фільтрувальна станція»; «Дооснащення Донецького регіонального випробувального центру води КП «Компанія «Вода Донбасу» сучасним контрольно-аналітичним обладнанням». Підприємствами водопровідно-каналізаційного господарства за рахунок власних коштів проведено заміну 171,6 км водопровідних і 8,7 км каналізаційних мереж на суму 27,5 млн грн.

У 2012 році участь у реалізації бюджетної програми «Облаштування багатоквартирних будинків сучасними засобами обліку і регулювання води та теплової енергії» в Донецькій області брало м. Краматорськ. Передбачений обсяг фінансування склав 1,7 млн грн, хоча протягом 2012 р. фактично виконано робіт на суму лише 103,4 тис. грн.

3. Реформування системи охорони здоров'я. Завдяки проведенню реформи в області на кінець 2012 року функціонували 72 центри первинної медико-санітарної допомоги (55 у містах і 17 у сільських районах), структурними підрозділами яких стали 439 амбулаторій та 466 фельдшерсько-акушерських/фельдшерських пунктів. Для мешканців віддалених районів відкрито 7 нових амбулаторій і 1 ФАП (у містах Красний

Лиман, Артемівськ, Донецьк, Докучаєвськ, та Добропільському районі).

Результатом реформування системи екстреної медичної допомоги стало передання 28 самостійних станцій швидкої медичної допомоги у комунальну власність області; створено 2 додаткових пункти для розташування бригад швидкої медичної допомоги; введено в експлуатацію нову будівлю обласного центру екстреної медичної допомоги і медицини катастроф; закінчено будівництво єдиної диспетчерської; триває робота з організації мережі 11 регіональних диспетчерських служб екстреної медичної допомоги. Парк санітарного транспорту служби екстреної медичної допомоги поповнено 122 машинами. Збільшено фінансування на забезпечення медикаментами з 3,84 грн до 15,0 грн для разового виїзду бригади швидкої медичної допомоги.

З кінця жовтня 2012 року проводиться робота з формування електронного реєстру пацієнтів: внесені дані про 700 тис. пацієнтів (16 % від загальної чисельності населення області).

У рамках реалізації національного проекту «Нове життя» на базі Донецького регіонального центру охорони материнства та дитинства відкрито обласний перинатальний центр III рівня.

4. Модернізація системи освіти. Протягом 2012 року в Донецькій області вживались заходи з формування регіональної мережі «Школа майбутнього» (м. Донецьк, м. Єнакієве, Тельманівський район). На реалізацію пілотних проектів «Школа майбутнього» в 2012 році було виділено з державного бюджету 42,8 млн грн. Виконано робіт на 29,1 млн грн.

Крім зазначених напрямів, в рамках Стратегії розвитку регіону та відповідної Державної цільової програми у 2012 році у Донецькій області реалізовувались заходи щодо підготовки та проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу. У цілому станом на 1 лютого 2013 р. на фінансування заходів Програми ЄВРО-2012 в економіку Донецької області інвестовано 3,6 млрд грн.

Підсумки виконання Програми соціально-економічного розвитку регіону на 2012 рік.

Реалізація заходів Програми економічного і соціального розвитку Донецької області на 2012 рік сприяла вирішенню багатьох соціальних проблем та створенню умов щодо підвищення рівня життя населення області. Це відбувалось на фоні уповільнення темпів соціально-економічного розвитку за багатьма показниками.

У 2012 році обсяг промислового виробництва зменшився на 5,4 % (Програмою передбачалося зростання на 5,0 %). Обсяг реалізованої промислової продукції у відпускних цінах підприємств зменшився на 9,6 % і склав 222,8 млрд грн.

Спад виробництва обумовлений зниженням попиту та цін на зовнішніх ринках збуту металу, оскільки 80 % продукції галузі експортується. Так, скорочення металургійного виробництва склало 15,0 % (Програмою передбачалося зростання на 3,0 %).

Разом з тим, позитивна динаміка спостерігалась у вугільній галузі (збільшення виробництва на 10,3 %), целюлозно-паперовому виробництві, видавничій діяльності (на 2,2 %).

Найбільше скорочення відбулось у легкій промисловості – на 19,7 % (Програмою передбачалося зростання на 3,0 %). Спад обсягів виробництва та погіршення фінансового стану підприємств сталися через відсутність на початку року замовлень від іноземних партнерів.

Протягом 2012 року в Донецькій області відбулося значне падіння видобутку корисних копалин (за винятком паливно-енергетичних) – на 16,3 %. Також спостерігалось зменшення обсягу виробництва коксу і продуктів нафтоперероблення – на 9,5 % (Програмою передбачалося зростання на 4,6 %), питома вага яких у загальнообласному обсязі реалізованої промислової продукції склала 47 %.

Зменшився обсяг виробництва у машинобудівному комплексі (на 3,6 %), тоді як Програмою передбачалося зростання на 8,0 %.

У харчовій промисловості випуск зменшився на 0,7 % (Програмою передбачалося зростання на 5,0 %).

У електроенергетиці обсяг виробництва та розподілення електроенергії у порівнянних цінах зменшився на 0,1 % (Програмою передбачалось зростання на 5,0 %). Вироблення електроенергії скоротилось на 0,5 % і склало 28,5 млрд кВт год.

Спад виробництва спостерігався і в агропромисловому комплексі Донецької області. Виробництво валової продукції сільського господарства у постійних цінах 2012 року зменшилось на 5,8 % (Програмою передбачалось зростання на 0,5 %).

Оборот зовнішньої торгівлі товарами Донецької області зменшився на 12,6 %, у тому числі експорт – на 17,9 %. Сальдо зовнішньої торгівлі, попри помітне скорочення експорту, залишилось позитивним – 8,8 млрд дол. США, хоча це й менше за показник 2011 р. на 27,3 %.

Водночас, позитивною динамікою характеризувалась сфера іноземного інвестування. Так, протягом 2012 р. залучено 334,6 млн дол. США прямих іноземних інвестицій, що на 12,6 % більше, ніж на початок 2012 р. (станом на 1 січня 2013 р. загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, залучених в економіку Донецької області, склав майже 3,0 млрд дол. США).

Надходження власних та закріплених доходів загального фонду місцевих бюджетів Донецької області у 2012 р. склали 9780,3 млн грн, що на 13,0 % більше, ніж у 2011 р. (плановий показник виконано на 99,1 %). Разом з тим, набагато менший рівень виконання планових показників надходження доходів спостерігався у бюджетах 16 міст (Сніжне, Селидове, Авдіївка, Дружківка, Ясинувата та ін.) і 5 районів (Новоазовський, Амвросіївський, Мар'їнський, Тельманівський та Шахтарський).

Невирішеною залишається проблема зайнятості населення у регіоні. Офіційний статус безробітних на 1 січня 2013 року мали 28,8 тис. незайнятих громадян проти 27,5 тис. на 1 січня 2012 р. У середньому, на кожне вільне місце в Донецькій області претендували 9 осіб, при цьому найбільше навантаження зафіксовано у м. Дружківка – 119 осіб, у Новоазовському районі – 168 осіб, у Тельманівському районі – 211 осіб тощо.

Значною залишається диференціація рівня оплати праці за видами економічної діяльності (розрив між найвищим та найнижчим рівнем становить 3,3 разу).

Серед ключових проблем регіону зберігають свою актуальність соціально-економічні диспропорції у рівнях розвитку, що обумовлено відсутністю однакових можливостей для районів і міст та їх залежністю від стабільної роботи містоутворюючих підприємств. Найбільшою асиметрією залишається у реальному секторі, інвестиційній діяльності та будівництві.

Підсумки реалізації Програми економічного і соціального розвитку Донецької області на 2012 рік засвідчили наявність наступних проблем та перешкод:

– надходження обов'язкових платежів до бюджетів усіх рівнів забезпечено не в повному обсязі, що унеможливило забезпечення належного рівня утримання та розвитку об'єктів соціальної сфери та комунальної інфраструктури;

– у більшості обласних програм передбачено кошти, які не підкріплені можливостями бюджетного фінансування і не спираються на реальні розрахунки щодо їх забезпечення;

– у регіоні сконцентровано орієнтовані на експорт підприємства, які спеціалізуються на сировинних товарах та продукції первинної переробки;

– незначною є частка альтернативної та відновлюваної енергетики у регіональному балансі виробництва електроенергії;

– зберігається недостатність коштів на реалізацію інфраструктурних проектів, які потребують значного бюджетного фінансування.

Програма соціально-економічного розвитку регіону на 2013 рік.

Ключовими пріоритетами соціально-економічного розвитку регіону у 2013 році визначено:

- підвищення рівня конкурентоспроможності реального сектору економіки і територій регіону;
- підтримка власного товаровиробника;
- створення умов для активізації інноваційно-інвестиційної діяльності;
- підтримка подальшого розвитку малого бізнесу;
- створення середовища, комфортного для проживання населення;
- підвищення доступності і якості послуг освіти та охорони здоров'я;
- забезпечення соціального партнерства і відповідальності влади, профспілок, роботодавців у вирішенні соціально-економічних проблем регіону.

Програмою соціально-економічного розвитку на 2013 рік закладено зростання за основними показниками:

- зростання обсягів виробництва продукції передбачається за всіма основними видами діяльності, у тому числі: в металургії – на 2,2 %, машинобудуванні – на 2,0 %, виробництві коксу та продуктів нафтоперероблення – на 1,6 %, хімічній та нафтохімічній промисловості – на 2,5 %, вугільній промисловості – на 4,1 %, виробництві та розподіленні електроенергії, газу та води – на 5 %;

- у агропромисловому комплексі у 2013 році передбачається збільшення виробництва валової продукції сільського господарства на 7,4 %;

- передбачається збереження позитивної тенденції і загальне збільшення обсягу капітальних інвестицій до 30,5 млрд грн.

Для успішної реалізації Програми на 2013 рік і досягнення запланованого зростання необхідне наступне:

- збільшення державного інвестування у розвиток і модернізацію державних підприємств з видобутку вугілля з метою забезпечення їх сталого розвитку;

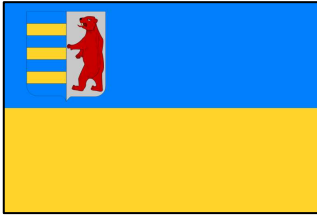
- створення умов для залучення інвестицій у розвиток промисловості, модернізацію виробництва та впровадження інноваційних технологій, у тому числі на реалізацію проектів з енергоефективності;

- створення умов для скорочення споживання традиційних видів енергоресурсів, насамперед імпортованого природного газу;

- розвиток внутрішньообласної та міжгалузевої кооперації, у тому числі розширення виробничої кооперації між машинобудівними підприємствами та вуглевидобутком;

- залучення ефективних промислових інвесторів-власників на підприємства з часткою державної та комунальної власності через механізм державно-приватного партнерства;

- пошук додаткових шляхів реалізації продукції як на внутрішніх, так і на зовнішніх ринках.

ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСТЬ

Пріоритети Стратегії розвитку регіону та їх реалізація у 2012 р.

За підсумками виконання Плану заходів на 2012 р. з реалізації Стратегії розвитку Закарпатської області на період до 2015 р. виділяються наступні пріоритетні напрями і заходи, які були в центрі уваги регіональної та місцевої влади.

1. Формування конкурентоспроможної та життєздатної економіки:

- в області розроблено Програму енергоефективності та енергозбереження на 2012-2015 рр., яка пройшла погодження в Держенергоефективності України та затверджена рішенням обласної ради від 02.03.2012 № 425;

- у 2012 р. введено в експлуатацію малу ГЕС дериваційного типу на р. Шипот біля с. Тур'я Поляна Перечинського району загальною потужністю 1,05 МВт та сонячну електростанцію у с. Ратівці Ужгородського району загальною потужністю 5 МВт. Зазначені проекти реалізовано за рахунок приватних інвестицій;

- «Програма розвитку та підтримки тваринництва і птахівництва в області на 2010-2015 роки» передбачає підтримку галузі за 13 напрямками, 6 з яких – молочне скотарство. За 2012 р. в рамках даної програми отримано та спрямовано товаровиробникам 1,4 млн грн;

- позитивний досвід зі створення кластерних систем та розвитку індустріальних парків спостерігається у машинобудуванні, зокрема, ПАТ «Єврокар» (промисловий парк «Соломоново»), де з 1 березня 2013 р. стартував випуск моделі автомобіля марки Skoda Rapid.

2. Розвиток туризму та курортно-рекреаційної сфери

- триває робота щодо створення передумов для отримання права на проведення зимових олімпійських та паралімпійських ігор 2022 р. у Карпатах. Зокрема, шляхом реалізації інвестиційних проектів з розбудови сучасної спортивно-туристичної інфраструктури у Карпатському регіоні та створення гірськолижного курорту світового рівня;

- протягом 2012 р. з-поміж 5 інвестиційних проектів зі створення на території Закарпатської області гірськолижних комплексів із розгалуженою спортивною та туристичною інфраструктурою обрано проект будівництва комплексу на Боржавських полонинах (ТОВ «Боржава резорт»). У Воловецькому районі проводяться експертні оцінки щодо можливостей інфраструктурного забезпечення майбутнього гірськолижного центру тощо.

3. Активізація місцевого розвитку та подолання диспропорцій

- проведено моніторинг показників розвитку районів і міст, за результатами якого у 2012 р. жоден район області не відповідав критеріям депресивності. ОДА вжила заходів щодо створення сприятливих умов для сталого соціально-економічного розвитку населених пунктів Великоберезнянського району, який є наближеним до депресивного стану, шляхом ефективного використання трудових, природних та фінансових ресурсів, залучення інвестицій, розвитку малого підприємництва у виробничій і туристично-рекреаційній сферах, збереження і розширення мережі соціальної інфраструктури;

- з метою запобігання поглибленню міжрегіональної та пом'якшення внутрішньорегіональної диференціації в області щомісячно проводяться селекторні наради з керівництвом райдержадміністрацій та міськвиконкомів щодо легалізації виплати заробітної плати та зайнятості населення, на яких підсумовується робота відповідних

робочих груп;

- на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 2 квітня 2009 р. № 288 «Про моніторинг соціально-економічного розвитку малих міст і селищ» здійснено моніторинг 9 малих міст та 19 селищ міського типу за 4 напрямками, 35 критеріями та 78 показниками.

4. Розвиток людини та підвищення соціальних стандартів життя:

- з метою забезпечення доступу до високоякісної освіти введено в експлуатацію загальноосвітню школу I-III ступенів у с. Неліпино Свалявського району (будівельна готовність становить 90 %); введено в експлуатацію дошкільний навчальний заклад у с. Перехрестя Виноградівського району;

- з метою підвищення тривалості життя та доступу до високих стандартів медичного обслуговування забезпечено курсову підготовку лікарів сімейної медицини на факультетах післядипломної освіти (у 2012 р. курсову підготовку пройшло 127 осіб із запланованих 130 лікарів). В області триває виконання обласних програм: «Програма боротьби з онкологічними захворюваннями на період до 2016 року» (у 2012 р. освоєно кошти в розмірі 67,4 млн грн), «Цукровий та нецукровий діабет на 2009-2015 роки» (освоєно 13,9 млн грн), «Програма розвитку та вдосконалення нефрологічної служби в області на 2011-2015 роки» (освоєно 12,4 млн грн);

- протягом останніх років в області спостерігається позитивна тенденція щодо усиновлення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. При цьому відсутня заборгованість з виплати державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях.

5. Підвищення культури життя та збереження історико-культурної спадщини:

- забезпечено проведення понад 300 культурно-мистецьких акцій (фестивалів, конкурсів, оглядів, виставок). Для реалізації заходів Програми розвитку культури і мистецтва в області на 2011-2015 рр. у 2012 р. було виділено 1,8 млн грн;

- з метою підтримки, популяризації та збереження народної творчості національних меншин у співпраці з національними товариствами проведено обласні фестивалі національних та етнічних культур: румунської, словацької, угорської, ромської, лемківської, русинської.

Серед основних перешкод реалізації Стратегії розвитку Закарпатської області слід визначити наступні:

- різне бачення пріоритетів розвитку регіону органами влади та групами впливу на рівні регіону;

- декларативність багатьох положень Стратегії та відсутність відображення реальних потреб місцевого розвитку і можливостей ресурсного забезпечення;

- відсутність підпорядкованості та узгодженості Стратегії, щорічних програм соціально-економічного розвитку регіону, цільових програм, а також стратегій розвитку районів і міст.

Підсумки виконання Програми соціально-економічного розвитку регіону на 2012 рік.

Основні показники роботи господарського комплексу області у 2012 р. свідчать про часткове покращення економічного та соціального розвитку регіону:

- випуск промислової продукції зріс порівняно з 2011 р. на 1,4 %;

- індекс обсягу сільськогосподарського виробництва у всіх категоріях господарств становив 104,3 %;

- протягом року будівельними організаціями усіх форм власності виконано робіт у сумі 379,5 млн грн, що на 25,7 % менше, ніж у 2011 р. Поряд з цим, покращилась ситуація у сфері житлового будівництва: введено в експлуатацію 366,3 тис. м² загальної площі

житла, що на 12,3 % більше обсягу 2011 р.;

- протягом 2012 р. в економіку області іноземними інвесторами вкладено 58,7 млн дол. США прямих іноземних інвестицій, що становить понад 14 % накопиченого обсягу інвестицій з початку періоду інвестування; у 5,2 разу більше відповідного періоду 2011 р.

- станом на 1 січня 2013 р. заборгованість з виплати заробітної плати в області становила 10579 тис. грн і порівняно з початком року зменшилась на 21,8 %;

- за 2012 р. в області створено 23555 нових робочих місць, що становить 131,7 % річного завдання Програми зайнятості населення. Водночас, це не сприяло покращенню ситуації у сфері зайнятості: на 1 січня 2013 р. на обліку в державній службі зайнятості перебувало 13730 безробітних, що на 15,6 % більше, ніж на 1 січня 2012 р.;

- у 2012 р. на території області мобілізовано податків та зборів до бюджетів усіх рівнів у розмірі 3,78 млрд грн, що становить 108,3 % обсягу 2011 р. Податковий борг до зведеного бюджету станом на 1 січня 2013 р. становив 76,2 млн грн і зменшився порівняно з початком 2012 р. на 12,7 % або на 11,1 млн грн;

- надходження власних коштів до бюджету Пенсійного фонду протягом 2012 р. зросли на 11,7 % і становили 2 328,0 млн грн.

Окремі позитивні зрушення спостерігаються у *курортно-рекреаційній сфері* Закарпаття. За підсумками 2011 р. мережа санаторно-курортних, туристично-рекреаційних та готельних закладів області нараховувала 371 об'єкт, що на 4 % більше, ніж у 2011 р. Оздоровчі заклади області включають 32 об'єкти, рекреаційні заклади – 106 об'єктів, туристичні заклади – 233 об'єкти.

У сфері фінансово-господарської діяльності туристично-рекреаційних, санаторно-курортних, готельних закладів та гірськолижних центрів за 2012 р. спостерігається наступна динаміка:

- кількість обслуговуваних туристів збільшилась на 7,5 % і становила 274,3 тис. осіб;
- обсяг наданих послуг збільшився на 12,6 % і становив 249,7 млн грн;
- відрахування до місцевих бюджетів зросли на 5,6 % до 13,3 млн грн;
- відрахування до державного бюджету збільшились на 1,2 % до 19 млн грн;
- у галузі створено 87 робочих місць;
- сума коштів, спрямованих на розбудову (реконструкцію) матеріально-технічної бази, склала 15,4 млн грн.

Основними причинами невиконання показників Програми економічного і соціального розвитку Закарпатської області на 2012 рік за окремими напрямками є наступні:

- скорочення випуску окремих видів продукції (зокрема, у легкій, харчовій, хімічній промисловості та металургії) зумовлене тим, що значна кількість підприємств області працюють на давальницькій сировині і повною мірою залежать від обсягів її поставок для переробки. Крім того, промислові підприємства області відчують брак обігових коштів та залежність від угод про реалізацію продукції;

- через недостатні обсяги виробництва та низьку конкурентоспроможність вітчизняних товарів пропозиція на ринку непродовольчих товарів споживчого призначення формувалася переважно за рахунок імпорту на 57,9 % (по Україні – 56,9 %), тому актуальними є питання захисту вітчизняного ринку, розширення асортименту та збільшення виробництва високоякісної продукції за прийнятною ціною, пошук інвесторів для модернізації підприємств, відновлення доступного банківського кредитування тощо;

- зберігається дисбаланс між попитом та пропозицією робочої сили. Аналіз співвідношення вакансій та незайнятих громадян у професійно-кваліфікаційному розрізі свідчить, що вільних робочих місць менше від кількості претендентів практично за всіма професіями.

3. Програма соціально-економічного розвитку регіону на 2013 рік.

Програма економічного і соціального розвитку Закарпатської області на 2013 рік та основні напрями розвитку на 2014 і 2015 рр. загалом відповідають завданням та пріоритетним напрямом Державної стратегії регіонального розвитку до 2015 р. та Регіональної стратегії розвитку Закарпатської області до 2015 р.

Програмою на 2013 рік закладено наступні темпи зростання основних показників розвитку регіону у порівнянні з 2012 р.:

- валовий регіональний продукт у порівнянних цінах – 103,2 %;
- валова додана вартість у фактичних цінах – 110,0 %;
- обсяг реалізованої промислової продукції у діючих цінах – 106,5 %;
- обсяг капітальних інвестицій – 109,3 %;
- обсяг виконаних будівельних робіт – 101,0 %;
- обсяги введеного в експлуатацію житла – 105,0 %;
- зовнішньоекономічний оборот, включаючи товари та послуги – 108,8 %;
- надходження податків і зборів та інших обов'язкових платежів до зведеного бюджету – 103,8 %;
- надходження до бюджету Пенсійного фонду з усіх джерел фінансування – 106,9 %;
- чисельність безробітного населення – 98,8 %;
- обсяг наданих туристичних і рекреаційних послуг – 106,3 %.

З метою підвищення дієвості Стратегії розвитку Закарпатської області та перетворення її на ефективний інструмент вирішення соціально-економічних проблем регіону доцільно вжити наступних заходів:

- визначення завдань стратегії розвитку регіону як основних при розробці середньострокових та щорічних програм економічного і соціального розвитку регіону;
- забезпечення єдності підходів, врахування всіх складових, що визначають специфіку розвитку регіону;
- узгодження інтересів органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо реалізації стратегічних завдань регіонального розвитку;
- чітке визначення зобов'язань сторін, спільної відповідальності за кінцевий результат реалізації визначених стратегічних завдань;
- підвищення відповідальності місцевих органів влади за ефективне використання ресурсів, спрямованих на вирішення соціально-економічних проблем регіону.

ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСТЬ

Пріоритети Стратегії розвитку регіону та їх реалізація у 2012 р.

Пріоритетними напрямами та заходами, які були в центрі регіональної і місцевої влади, стали наступні.

1. Розвиток промислового комплексу, модернізація його техніко-технологічної бази та створення нових робочих місць. У 2012 р. на багатьох промислових підприємствах регіону велася робота щодо впровадження сучасних технологій, устаткування та обладнання (легка промисловість), виробництва інноваційної продукції (машинобудування), введення нових виробничих потужностей, відновлення чи збільшення обсягів виробництва і збуту продукції (виробництво та розподілення електроенергії, газу та води, виробництво харчових продуктів, легка промисловість, хімічна та нафтохімічна промисловість). Створено кілька нових підприємств (ТОВ «Дослідно-механічний завод «Карпати», ТОВ «Мостиський хлібокомбінат» та ін.). Розроблено та підготовлено до реалізації Концепцію розвитку індустріальних парків області).

2. Розширення посівних площ сільськогосподарських культур, нарощення поголів'я у тваринництві, впровадження ресурсозберігаючих технологій обробітку ґрунту, що забезпечило істотне збільшення виробництва продукції АПК, включно з перевищенням планових показників програми соціально-економічного розвитку регіону.

3. Комплексний ремонт автошляхів (передусім у зв'язку з підготовкою до Євро-2012 та виділенням на ці цілі значних обсягів фінансування з державного і місцевих бюджетів), що забезпечило зростання обсягів вантажних перевезень усіма видами транспорту;

4. Нарощення обсягів прямих іноземних інвестицій (у 2012 р. обсяг залучених прямих іноземних інвестицій збільшився у 2,4 разу відносно попереднього року);

5. Розвиток міжнародного, міжрегіонального та транскордонного співробітництва, сприяння європейській інтеграції та залучення міжнародної технічної допомоги. Впродовж 2012 р. проведено низку зустрічей, семінарів, конференцій, організованих під егідою Асамблеї європейських прикордонних регіонів та Інституту регіонів Європи. Значно активізовано діяльність Міжурядової координаційної ради з питань міжрегіонального співробітництва, розвитку співробітництва в рамках наявних єврорегіонів, розробки, подання та супроводу нових проектів прикордонного співробітництва. Офіційні делегації Львівської області взяли участь у низці міжнародних конференцій і форумів (у м. Красічин, м. Криничі та м. Перемишлі – Республіка Польща, м. Брюссель – Бельгія);

6. Покращення туристичного іміджу, формування та реалізація ресурсного потенціалу туристично-рекреаційного комплексу та посилення безпеки туризму в регіоні. У 2012 р. активізовано діяльність з виготовлення і розповсюдження туристичної інформаційно-рекламної, сувенірної продукції з туристичним логотипом та гаслом «Мандруймо Львівщиною» на вітчизняних та закордонних (Республіка Польща, Латвія, Республіка Корея) виставково-презентаційних акціях, туристичних виставках, форумах. Розроблено та відкрито нові туристично-екскурсійні маршрути (у Кам'янка-Бузькому, Городоцькому, Пустомитівському, Самбірському, Жовківському районах та м. Львові) з

циклу «Невідома Львівщина». Тривало створення нових туристично-інформаційних центрів (в м. Самборі, у міжнародному аеропорту «Львів» та на Львівському залізничному вокзалі).

В області реалізується міжнародний туристичний проект «Стимулювання розвитку туризму у Карпатському регіоні шляхом покращення сервісу та безпеки туристів».

7. Удосконалення системи надання соціальних послуг та здійснення соціального супроводу сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах. Центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді за спеціальною програмою попередження насильства в сім'ї проведено навчання фахівців із соціальної роботи Сокальського, Городоцького, Бродівського, Золочівського, Перемишлянського, Дрогобицького районів та міст Червонограда і Дрогобича.

8. Запровадження нового механізму соціальної підтримки інвалідів шляхом надання соціальної допомоги, забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації (видано крісел колісних в 1,5 разу більше річної планової потреби; на 48,5 % більше інвалідів забезпечено ортопедичними, протезно-ортопедичними виробами). Мережею територіальних центрів соціального обслуговування самотніми громадянам та інвалідам надано на 15 % соціальних послуг більше планової потреби. З метою посилення заходів соціальної підтримки громадян, збереження соціальної стабільності та налагодження тісної співпраці з громадськими організаціями затверджена та реалізується Комплексна обласна програма соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, на 2012-2014 роки.

9. Реалізація заходів, спрямованих на покращення стану довкілля. Введено в експлуатацію підприємства промислової переробки побутових відходів, виконані будівельні роботи на полігонах ТПВ, знижено викиди в атмосферу парникових газів, виконані роботи з реконструкції очисних споруд 26 населених пунктів тощо.

Незважаючи на значні зусилля щодо реалізації Стратегії розвитку регіону, залишались не повністю виконаними у 2012 р. низка заходів:

- попри збільшення обсягів реалізованої промислової продукції, не виконано планове завдання за цим показником, передбачене Програмою соціально-економічного і культурного розвитку Львівської області. Відхилення (недовиконання) у діючих цінах становило 4,1 %. При цьому відбулося зменшення обсягів промислового виробництва у машинобудуванні – на 10,5 %, у легкій промисловості – на 9,3 %, у виробництві іншої неметалевої мінеральної продукції – на 8,2 %, а зрушення щодо нарощування виробничих потужностей, створення нових робочих місць, капітального будівництва і запровадження нових інноваційних технологій стосувалися дуже незначної кількості промислових підприємств;

- не вдалося подолати тенденцію зменшення обсягів будівельних робіт (у 2012 р. зниження обсягів будівельних робіт стало ще відчутнішим та становило 26,3 %);

- не повною мірою забезпечено сприятливе економіко-правове середовище для підприємницької діяльності і розвитку бізнесу (попри окремі успіхи місцевої влади щодо впровадження єдиного підходу до регуляторної політики та спрощення процедур видачі дозвільних документів). Кількість малих підприємств різко зменшилася (до 59 од. на 10 тис. осіб наявного населення, що на 15,7 % менше, ніж передбачено), спостерігається тенденція до деактивізації підприємницької діяльності як у кількісному, так і в якісному (у т.ч. психологічному) аспектах;

- недостатньою була діяльність з розвитку міжнародного, міжрегіонального та транскордонного співробітництва. Так, планові обсяги фінансування заходів з реалізації відповідної програми становили у 2012 р. лише 300 тис. грн, з яких фактично профінансовано 88,5 %. Залишаються нереалізованими механізми транскордонного і міжрегіонального співробітництва в контексті використання нагромадженого потенціалу при підготовці і проведенні на території регіону Євро-2012;

- малоефективною залишається політика щодо реалізації потенціалу туризму гірських районів та вирівнювання диференціацій розвитку регіонального туристично-рекреаційного комплексу. Для подальшого розвитку туризму і рекреації важливо реалізувати заходи, спрямовані на удосконалення стратегічного програмування, покращення рекламно-інформаційного, кадрового, фінансового забезпечення розвитку туристично-рекреаційної сфери гірських районів Львівської області;

- не завершено структурну реорганізацію галузі охорони здоров'я. Зокрема гострою залишається потреба у покращенні рівня медичної допомоги населенню області, збільшенні обсягів фінансування дитячих відділень у Червоноградській і Бориславській центральних міських лікарнях, Бродівській, Турківській, Жидачівській центральних районних лікарнях, Самбірській міській дитячій лікарні;

- недостатнім було фінансування з обласного бюджету заходів програмного характеру з розвитку соціальної сфери, системи охорони здоров'я та освіти. Зокрема, недофінансованими залишилися: програма «Розвиток сімейної медицини та її профілактичної спрямованості на 2012–2014 роки» (рівень фінансування склав 76 %); мікропроекти щодо покращення якості життя соціально незахищених груп населення (33,3 %); заходи підтримки громадських організацій інвалідів, ветеранів та політичних в'язнів і репресованих (50,2 %); заходи щодо подолання соціальних та екологічних наслідків, пов'язаних із закриттям і виробничою діяльністю шахт (не фінансувалися взагалі); будівництво соціально важливих об'єктів (48,1 %); надання одноразової адресної допомоги малозабезпеченим громадянам області (63,8 %); покращення соціального захисту багатодітних сімей (89,1 %); поповнення бібліотечних фондів (0,5 %); енергозбереження (71,1 %); розвиток освіти (9,7 %).

Підсумки виконання Програми соціально-економічного розвитку регіону на 2012 рік.

За результатами аналізу виконання Програми соціально-економічного і культурного розвитку Львівської області на 2012 рік можна зробити такі висновки:

- на фінансування заходів Програми планувалося виділити з обласного бюджету кошти в обсязі 117,7 млн грн; фактично профінансовано 105,7 млн грн, що становить 89,8 %;

- всього протягом року було профінансовано 47 підпрограм, профінансованими у повному обсязі були такі напрями Програми: виплата одноразової адресної допомоги малозабезпеченим громадянам, розвиток культури та кінематографії, підтримка і розвиток спорту в сільській місцевості, енергозбереження для населення, розвиток туризму і рекреації, створення Львівського регіонального резерву матеріально-технічних ресурсів, безпека та правопорядок на період проведення Євро-2012, підтримка органів та установ Державної пенітенціарної служби;

- низка ключових напрямів Програми залишилися недофінансованими. Зокрема, з них найбільш важливими для соціально-економічного розвитку регіону є: розвиток сімейної медицини та її профілактичної спрямованості (профінансовано на 76,4 %); розвиток інформаційного простору області (79,3 %); енергозбереження для бюджетної сфери (94,3 %); забезпечення населення питною водою (не фінансувалося взагалі); підтримка підприємництва у галузі тваринництва (73,2 %), підтримка виставкової діяльності у сфері АПК (не фінансувалася взагалі), розвиток малого підприємництва регіону (84,0 %), розвиток виставкової діяльності (85,0 %), міжнародне і транскордонне співробітництво (86,6 %), забезпечення житлом молодих сімей (75,0 %) тощо;

Основними причинами невиконання окремих планових показників Програми у 2012 р. є:

- невиконання плану надходжень податків, зборів і платежів до загального фонду обласного бюджету (виконано на 95,6 %);

- необґрунтоване збільшення витрат на виконання планових завдань, що спричинило

недофінансування окремих обласних програм та видатків і необґрунтоване зростання бюджетної заборгованості;

- спад попиту на зовнішньому і внутрішньому ринках, відсутність збалансованого фінансування програм, що призвели до скорочення обсягів виробництва в окремих галузях реального сектору економіки регіону.

Ключовими недоліками щорічних програм та причинами їх невисокої ефективності залишаються:

- відсутність планування і реалізації в області великих інфраструктурних проєктів, внаслідок чого частка витрат, які фінансуються з обласного і місцевих бюджетів та мають інвестиційний характер, є вкрай малою;

- необґрунтовано малі обсяги фінансування окремих програм (підтримки малого підприємництва, розвитку туризму та рекреації, транскордонного і міжнародного співробітництва, інвестиційного розвитку);

- відсутність регіональних і місцевих програм розвитку будівництва;

- складність виконання окремих програм у сфері енергозбереження, підтримки житлового будівництва (обмеження за ресурсами, значна вартість положень окремих програм тощо);

- відсутність належного моніторингу ефективності реалізації заходів та Програми загалом, у зв'язку з цим – неможливість оцінити їх реальну ефективність.

Програма соціально-економічного розвитку регіону на 2013 рік.

Мета, пріоритетні напрями та операційні цілі Програми на 2013 рік повністю відповідають чинній Стратегії розвитку Львівської області до 2015 р. Варто очікувати, що реалізація визначених Програмою пріоритетів слугуватиме подальшому розвитку регіону як в економічній, соціальній, так і гуманітарній сферах.

Передбачені Програмою прогностичні показники варто розцінювати як реалістичні, адже вони в загальному відповідають динаміці післякризового відновлення, яка спостерігалася у регіоні протягом 2010-2012 рр., і знаходяться в межах тенденцій 2012 р.

Особливістю Програми на 2013 рік стала її ув'язка з прогнозом макроекономічних показників розвитку регіону на 2014-2015 рр.

Поряд з позитивними моментами, Програма не є єдиним комплексним документом, а її заходи прописані у 19 програмах (блоках), механізми, обсяги і джерела фінансування яких істотно відрізняються. Крім цього, визначені планові обсяги фінансування не є обґрунтованими та розподілені непропорційно за напрями. Відтак, окремі складові Програми залишаються недостатньо організаційно та фінансово забезпеченими.

З метою підвищення ефективності програмування соціально-економічного розвитку Львівської області необхідно врахувати наступне:

- більшої уваги потребують механізми та засоби стимулювання розвитку інноваційної діяльності та її інфраструктури, адже у Програмі зазначено, що 2014-2015 рр. стануть періодом посилення ролі інноваційної моделі розвитку економіки регіону (водночас, фінансування заходів у цьому напрямі не передбачене);

- потрібно змінити підхід до планування та фінансування заходів Програми і Стратегії, спрямувавши понад дві третини загального бюджету витрат на інвестиційні цілі – формування фондів розвитку, розбудову інституційної інфраструктури реального сектору економіки, малого підприємництва, створення і впровадження інновацій тощо;

- істотним резервом регіонального розвитку, що недостатньо використовується у Програмі та Стратегії, є планування і стимулювання розвитку сільських територій та гірських районів області;

- підвищенню ефективності реалізованих заходів Програми та Стратегії може сприяти запровадження механізму економічного моніторингу базової та інших програм соціально-економічного розвитку. З цією метою доцільно залучити до співпраці з органами влади провідні наукові установи, неурядові організації та експертів;

- доцільно змінити хід розробки Програми: застосувати попереднє програмування соціально-економічного розвитку районів та міст області (за принципом «знизу – вгору») у галузево-секторальному аспекті; визначити обсяги фінансування не за залишковим чи принципом аналогії до попередніх років, а виходячи з планування реальних заходів та обсягів потреби у їх фінансуванні; розроблювати Програми на більший період часу, ніж рік.

ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ

Пріоритети Стратегії розвитку регіону та їх реалізація у 2012 р.

Пріоритетними напрямками роботи регіональної і місцевої влади в рамках реалізації Стратегії розвитку Одеської області у 2012 р. стали питання, пов'язані з розвитком промисловості, транспорту і сільського господарства, залучення інвестицій, вирішення соціальних завдань тощо.

В рамках виконання Плану заходів на 2012 р. з реалізації Стратегії економічного та соціального розвитку Одеської області до 2020 року здійснено наступне.

1) Проведено оцінку внутрішньорегіональної диференціації соціально-економічного розвитку районів та міст обласного значення та малих міст, здійснено оцінку результатів діяльності районних державних адміністрацій за 2011-2012 рр. Проведено експертизи та надано висновки до 66 проектів щодо розробки та внесення змін до регіональних цільових та комплексних програм, з них затверджено 19 проектів програм та внесено 28 змін до діючих програм і 6 – до проектів генеральних планів розвитку адміністративних територій.

2) З метою сприяння розвитку промисловості розроблено заходи щодо покращення операційної діяльності підприємств, які мають стратегічне значення та формують економічний потенціал області; розширено перелік таких підприємств до 28 і уточнено критерії віднесення підприємств до розряду стратегічних. Проведено презентацію продукції понад 50 підприємств промислового комплексу області, у т.ч. презентацію модельного ряду автобусів «ЗАЗ» виробництва Іллічівського заводу автоагрегатів.

3) Оновлено соціально-економічний паспорт Одеської області. Забезпечено функціонування створеного Інтернет-порталу підприємств – «Каталог виробників промислової продукції Одеської області» (odessaprom.org.ua).

4) З метою підтримки розвитку малого підприємництва розпочато реалізацію Програми розвитку малого і середнього підприємництва в Одеській області на 2013-2015 роки. В обласному бюджеті на реалізацію заходів Програми у 2013 р. передбачено 5 млн грн, у тому числі на заходи щодо фінансово-кредитної підтримки – 3 млн грн.

5) З метою спрощення дозвільних та ліцензійних процедур у регіоні створено центри з надання адміністративних послуг. З 19 квітня 2012 р. на базі єдиного дозвільного центру Одеської міської ради функціонує обласний Центр надання адміністративних послуг, де суб'єкти господарювання мають змогу отримати дозвільні документи та адміністративні послуги.

6) Продовжується робота з підвищення фінансової забезпеченості місцевих бюджетів за рахунок легалізації заробітної плати та робочих місць; підвищення рівня середньомісячної заробітної плати; погашення та недопущення зростання заборгованості по заробітній платі; зменшення обсягів податкового боргу та недопущення його

зростання; упорядкування питань оренди земельних ділянок та перегляду ставок орендної плати відповідно до вимог законодавства та ринкових умов.

7) З метою забезпечення стабільної цінової ситуації на ринку продовольчих товарів вживались заходи щодо виконання Програми «Зерно Одещини 2011-2015» (на часткову компенсацію вартості борошна для виробництва масових сортів хліба у 2012 р. з обласного бюджету виділено 5 млн грн) та Програми «Тваринництво Одещини 2011-2015» (часткова компенсація вартості придбання племінних ресурсів вітчизняного походження для поліпшення організації оптимального відтворення поголів'я великої рогатої худоби, свиней, овець та птиці, на що у 2012 році виділено з обласного бюджету 1,1 млн грн).

8) В рамках реалізації обласної програми «Здоров'я Одещини-2012» придбано 43 автомобілі швидкої допомоги, в тому числі 3 реанімаційних автомобілі; для лікувально-профілактичних закладів області придбано лікувально-діагностичне обладнання на суму близько 93,0 млн грн. За програмою «Народний медогляд» проведено безкоштовний огляд 800,0 тис. осіб. Організовано відпочинок та оздоровлення понад 145 тис. дітей.

Підсумки виконання Програми соціально-економічного розвитку регіону на 2012 рік.

За підсумками 2012 року показники роботи промисловості, сільського господарства і транспорту Одеської області виявилися гіршими за заплановані (виняток склали машинобудування, роздрібна торгівля і сфера послуг).

Розвиток регіону у 2012 р. характеризувався наступними основними показниками:

- індекс промислового виробництва становив 96,7 %. Зокрема, скорочення виробництва у харчовій промисловості склало 2,5 %; у легкій промисловості – 5,3 %. Водночас, дещо зросли обсяги виробництва продукції машинобудування (на 3,9 %);

- помітного падіння зазнало сільськогосподарське виробництво. Так, обсяг виробництва продукції рослинництва зменшився на 25,1 %, у т.ч. валовий збір зернових зменшився на 41,1 %. У сільськогосподарських підприємствах області виробництво продукції тваринництва скоротилось на 1,6 %;

- підприємствами будівельної галузі виконано робіт на суму 3,5 млрд грн, що у порівнянних цінах на 16,4 % менше, ніж у попередньому році. Серед регіонів України за підсумками Одеська область за обсягами будівельних робіт та темпами зростання обсягів будівництва знаходиться на 19 місці;

- обсяг зовнішньої торгівлі товарами зростав упродовж всього року. Так, експорт збільшився на 15,8 %; імпорт – на 36,9 %. Від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі склало 2,5 млрд дол.;

- у 2012 р. в економіку Одеської області іноземними інвесторами вкладено 418,3 млн дол. прямих інвестицій. Загальний обсяг залученого іноземного капіталу збільшився протягом року на 33,5 %. За підсумками 2012 р. Одеська область посідає 5 місце серед регіонів за темпами зростання прямих іноземних інвестицій і 7 місце – за їх обсягом.

- середньомісячна номінальна заробітна плата за 2012 р. становила 2700 грн і зросла у порівнянні з попереднім роком на 13,1 %. Станом на 1 січня 2013 р. загальна сума заборгованості з виплати заробітної плати по регіону становила 16,1 млн грн, що на 19,5 % менше, ніж на 1 січня 2012 р. На початок 2013 р. вчасно не отримали заробітну плату 1510 працівників економічно активних підприємств, кожному з яких не виплачено в середньому 2406 грн; найбільше працівників, які своєчасно не отримали заробітну плату, зосереджено на підприємствах, пов'язаних з діяльністю транспорту та зв'язку – 1049 осіб.

Основні проблеми розвитку регіону упродовж 2012 р.:

- зменшення обсягів будівництва з причин недостатніх обсягів фінансування, розпорошення ресурсів, зменшення кредитування будівництва через втрату довіри населення до будівельних організацій;
- негативна динаміка роботи морського транспорту. Основними причинами зменшення перевалки у морських портах стали: загальне зниження вантажопотоку у Чорноморському регіоні внаслідок зменшення попиту на нафту, залізну руду, вугілля, металобрухт; переорієнтація ряду напрямків на іноземні порти через високі тарифи і значні терміни обробки суден; неузгоджені дії адміністрацій українських портів; відставання рівня логістичного забезпечення від сучасних вимог тощо;
- незбалансованість зовнішньої торгівлі регіону: швидше зростання імпорту у порівнянні з експортом, що призводить до подальшого погіршення сальдо зовнішньої торгівлі (за підсумками 2012 р. лише м. Київ та Київська область мають гірші показники сальдо). У структурі експорту Одещини переважають послуги та сировина; викликає занепокоєння зростання у структурі імпорту частки транспортних послуг і відсутність поставок технічного і технологічного обладнання;
- значні галузеві розриви у розмірі заробітної плати, чим викривляється структура ринку праці. Так, у 2012 р. лідерство за середньомісячною заробітною платою утримували працівники хімічної промисловості (5821 грн), фінансових установ (4319 грн), сфери транспорту і зв'язку (3878 грн). Значно нижчою залишалась заробітна плата працівників рибальства, рибництва (1197 грн), сільського господарства (1479 грн), діяльності готелів та ресторанів (1935 грн), будівництва (1965 грн) тощо.

Програма соціально-економічного розвитку Одеської області на 2013 рік.

У Програмі на 2013 рік сформульовано загальну мету розвитку регіону: «подальше відновлення, стабілізація та динамічне зростання усіх сфер економіки регіону, підвищення її конкурентоспроможності та покращення якості життя і зростання добробуту мешканців Одеської області».

Пріоритетами напрямами Програми визначено наступні.

1) Розвиток промисловості:

- ефективне використання діючих виробничих потужностей з підвищенням їхнього технологічного рівня, відновлення функціонування непрацюючих і проблемних підприємств та створення нових виробництв;
- впровадження механізмів стимулювання ресурсозбереження та інноваційного розвитку промислових підприємств регіону, спрямування інвестиційних ресурсів на впровадження нових зразків ресурсозберігаючої та енергоефективної техніки і технологій;
- сприяння поліпшенню підприємницького середовища шляхом зменшення кількості перевірок промислових підприємств;
- сприяння отриманню на пільгових умовах кредитних ресурсів у фінансових установах, що провадять свою діяльність на території регіону;
- проведення презентацій продукції промислових підприємств, інформаційно-рекламних та іміджевих заходів, участі регіональних виробників у виставково-ярмаркових заходах;
- підтримка та розвиток інтернет-порталу підприємств-виробників промислової продукції Одеської області.

2) У аграрному секторі:

- поліпшення ресурсного забезпечення сільськогосподарського виробництва, підтримання наявного технічного потенціалу машинно-тракторного парку, стабілізації його кількісного складу та оновлення, удосконалення форм використання сільськогосподарської техніки;
- сприяння організації та розвитку крупнотоварних сільськогосподарських підприємств;

- застосування новітніх технологій вирощування сільськогосподарських культур та впровадження високопродуктивних сортів рослин;
- стабілізація та розвиток тваринницької галузі області;
- забезпечення розвитку інфраструктури аграрного ринку (обслуговуючих кооперативів, оптових ринків сільськогосподарської продукції);
- сприяння розвитку зрошуваного землеробства;
- створення сучасної селекційної бази аграрного виробництва

Протягом 2013 року триватиме реалізація наступних інвестиційних проектів: виведення на проектну потужність свинокомплексу на 24 тис. гол. свиней ТОВ «Агропрайм Холдинг» у Болградському районі; продовження реконструкції молочнотоварної ферми на 600 гол. корів СТОВ «Агрофірми «Петродолинське» в Овідіопольському районі; продовження реконструкції свинокомплексу на 24 тис. гол. в Арцизькому районі; продовження будівництва свинокомплексу на 24 тис. гол. ТОВ «Агрофірма «Владівське подвір'я» в Іванівському районі; продовження будівництва свинокомплексу ТОВ «Тарутинська аграрна компанія» на 27 тис. гол. у Тарутинському районі; продовження будівництва свинокомплексу на 12 тис. гол. ПП «Агро-Діс» в Ананівському районі. Загалом під реалізацію зазначених проектів у 2012-2015 рр. в галузь буде залучено понад 530 млн грн.

3) У сфері транспорту:

- розвиток транспортної інфраструктури та модернізація рухомого складу для забезпечення прискорення переміщення товаропотоків та зростаючої мобільності населення;
- забезпечення конкурентоспроможності та якості транспортних послуг для економіки;
- забезпечення доступності та якості транспортних послуг для населення.

Програмою заплановано зростання обсягів переробки вантажів ДП «Одеський морський торговельний порт» на 16 %; ДП «Іллічівський морський торговельний порт» - на 1,5 %; ДП «Морський торговельний порт «Южний» - вантажообіг прогнозується на рівні 2012 року.

Пріоритетними напрямками розвитку зовнішньоекономічної діяльності Одеської області визначено вихід на нові ринки та збільшення обсягів експорту товарів та послуг з наявними партнерами.

4) У соціальній сфері основну увагу буде приділено зменшенню безробіття через створення нових робочих місць та підвищенню рівня ефективної зайнятості.

У сфері соціального захисту та соціального обслуговування населення зусилля спрямовуватимуться на виконання заходів державної політики щодо соціального захисту ветеранів війни і праці, сімей з дітьми та малозабезпечених сімей, інвалідів, осіб, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, інших вразливих верств населення. Головним напрямом системи соціальної допомоги стане поглиблення адресності соціальної допомоги та покращення якості соціальних послуг.

У 2013 р. продовжуватиметься реалізація обласної соціальної цільової програми «Милосердя в дії» на 2011-2013 рр. Значна увага приділятиметься підвищенню добробуту населення: передбачається поступове зростання реальної заробітної плати (середньомісячна номінальна заробітна плата одного штатного працівника по області зростає на 12,0 % та перевищить 3000 грн).

5) Пріоритетним у сфері охорони здоров'я стане наближення спеціалізованої медичної допомоги до сільського жителя; поліпшення забезпечення закладів охорони здоров'я кадрами, особливо у сільській місцевості; покращення демографічних показників.

Загалом, Стратегія соціально-економічного розвитку Одеської області в цілому відповідає вимогам, які висуваються до такого роду документів. Виконанню Стратегії

підпорядковано окремі програми, які розроблялись, виходячи з потреб населення регіону і враховуючи його можливості. Водночас, у цих в документах не вдалося повністю збалансувати пріоритети розвитку, ресурсне забезпечення завдань і реальне їх фінансування, що перешкоджає повноцінній реалізації передбачених заходів. Через зазначені причини не повністю виконано Програму соціально-економічного розвитку Одеської області на 2012 рік.

Першочергову увагу необхідно звернути на стабілізацію агропромислового комплексу, який виявився не готовим до складних кліматичних умов 2012 р.

Додаткових заходів необхідно вжити щодо створення нових робочих місць, недопущення зростання заборгованості з виплати заробітної плати, а також забезпечення соціального захисту працюючих.

У соціальній сфері має бути продовжене реформування медицини і освіти з орієнтацією на підвищення їх якості та недопущення зниження рівня медичного обслуговування населення, особливо в сільській місцевості.

ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ

Пріоритети Стратегії розвитку регіону та їх реалізація у 2012 р.

Підсумки виконання Плану заходів на 2012 рік щодо реалізації Стратегії розвитку Харківської області засвідчили наступне.

1) У *енергетичній галузі* завдяки проведенню додаткових свердловинних операцій отримано додатковий видобуток природного газу у об'ємі 44,0 млн куб м, газового конденсату і нафти – 839 т. Введено в експлуатацію II ступень стиснення газу Червонодонецької дотискувальної компресорної станції та дотискувальну компресорну станцію Юліївського цеху з видобутку нафти, газу та конденсату. Протягом 2012 р. газифіковано понад 2 тис. квартир та домоволодінь, побудовано 51,9 км газопроводів і станом на 1 січня 2013 р. рівень газифікації області склав 70,7 % (сіл – 54,0 %, міст та селищ міського типу – 82,7 %).

2) Реформування системи *житлово-комунального господарства* зводиться переважно до створення об'єднань співвласників багатоквартирних будинків. Станом на 1 січня 2013 р. у 956 житлових будинках області було створено ОСББ. Рівень виконання показника створення об'єднань співвласників багатоквартирних будинків станом на 1 січня 2013 р. склав 131,1 %.

3) За сприяння *служби зайнятості* у 2012 р. працевлаштовано 52993 особи, з яких 2759 отримало робочі місця, створені за рахунок надання дотацій роботодавцям. Шляхом одноразової виплати допомоги по безробіттю для організації безробітними підприємницької діяльності працевлаштовано 657 осіб. Загальна кількість новостворених робочих місць порівняно з 2011 р. зросла на 1,5 % та перевищила обсяги ліквідованих робочих місць на 50,1 %.

4) У сфері *охорони здоров'я* протягом року основні заходи були спрямовані на формування єдиного обласного медичного простору для підвищення якості та доступності медичних послуг для населення, ефективного та раціонального використання бюджетних коштів, поліпшення демографічної ситуації тощо. Також впроваджено систему первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини, завершено передачу 764 закладів на районний рівень управління і фінансування з подальшим створенням

29 центрів первинної медико-санітарної допомоги (1 – як юридична особа, інші 28 – у структурі закладів II рівня медичної допомоги районів та міст обласного значення). Такі заходи дозволили налагодити дієвий контроль за якістю надання всіх видів медичної допомоги для кожного пацієнта незалежно від місця його проживання. В області також реалізуються заходи щодо введення в експлуатацію єдиної диспетчерської служби Центру екстреної медичної допомоги та медицини катастроф.

5) У сфері *освіти* вжито заходів щодо реконструкції старих та відкриття нових навчальних закладів (від дошкільних до професійно-технічних). У 2012 р. з обласного бюджету було виділено кошти на капітальний ремонт 10 шкіл-інтернатів обласного підпорядкування в загальній сумі 2,7 млн грн (роботи виконано на 100 %). У 2012-2013 навчальному році безкоштовним перевезенням до місць навчання у віддалених місцевостях охоплено 12,9 тис. учнів та 2,2 тис. педагогічних працівників. У перевезенні задіяно 308 одиниць автотранспорту (з них 278 належать навчальним закладам, 23 – орендовані, 7 – здійснюють підвезення на умовах спонсорської допомоги).

Проте, крім зазначених позитивних результатів, мали місце певні недоліки. Зокрема, низка заходів, що входили до Плану, не були реалізовані. Наприклад, запровадження 10 автоматизованих постів контролю за забрудненням атмосферного повітря не відбулося через те, що в обласному бюджеті на 2012 р. відповідні видатки не були передбачені. Крім того, багато з запланованих заходів носять виключно інформаційний характер.

Підсумки виконання Програми соціально-економічного розвитку регіону на 2012 рік.

Результати виконання Програми за окремими напрямками характеризувались наступним.

1) У блоці «Підвищення стандартів життя» по більшості запланованих показників досягнуто позитивного результату, а деякі навіть були перевиконані. Наприклад, замість знешкодження запланованих 904,15 т непридатних хімічних засобів захисту рослин, що знаходяться на території ДП «Хімпром», було ліквідовано 1070,183 т (безпосередньо з території ДП «Хімпром» було вивезено 966,99 т).

Однак у зазначеному блоці є й недопрацювання. Наприклад, було заплановано залучення приватних інвестицій для заміни ліфтового обладнання, а по факту роботи виконувалися виключно за рахунок місцевих бюджетів. Крім цього, розробка та затвердження проектно-кошторисної документації з реконструкції позаміського закладу оздоровлення та відпочинку «АІСТ» не відбулася через відсутність фінансування.

2) У блоці «Розвиток інфраструктури та основних галузей економіки» також мали місце як позитивні результати, так і недоліки. Наприклад, до Державного бюджету України у 2012 р. надійшло 36,1 млн грн орендної плати за користування майном державної та комунальної власності при плані на 2012 р. у 32,0 млн грн. Проте надходження коштів до обласного бюджету від оренди майна спільної власності територіальних громад сіл, селищ та міст області склали 2,5 млрд грн при запланованому показнику у 3 млрд грн.

Не було виділено коштів для підприємств агропромислового комплексу для часткової компенсації вартості будівництва нових тепличних комплексів, овоче- та картоплевихищ.

Через відсутність фінансування не було розпочато розробку схем планування територій Чугуївського, Валківського, Дергачівського, Краснокутського та Харківського районів, розробку генеральних планів міст Краснограда та Мерефи, а також низки селищ міського типу.

Програма соціально-економічного розвитку регіону на 2013 рік.

До основних пріоритетів Програми належать: підвищення стандартів життя, розвиток інфраструктури та забезпечення умов для стійкого економічного розвитку.

Пріоритети Програми соціально-економічного розвитку загалом відповідають стратегічним цілям, закладеним у Стратегії розвитку регіону.

Зокрема, пріоритет «Підвищення стандартів життя» покликаний стати шляхом досягнення стратегічної цілі «Харківська область – регіон сталого соціального розвитку»; пріоритети «Розвиток інфраструктури та базових галузей економіки» і «Забезпечення умов для стійкого економічного розвитку» – стратегічній цілі «Харківська область – регіон сталого економічного розвитку (інноваційної економіки)»; досягнення стратегічної мети «Харківська область – регіон сталого екологічного розвитку (природозберігаючої економіки)» знаходить своє вираження в заходах, що визначені в інших блоках Програми на 2013 рік.

Більшість показників, закладених у Програмі соціально-економічного розвитку на 2013 рік, є такими, що можуть бути досягнуті за умови продовження динаміки 2012 р. При цьому очікується, що окремі показники (наприклад, рівень заробітної платні) перевищать заплановане Програмою значення.

Для сприяння подальшому сталому соціально-економічному розвитку Програма та Стратегія мають містити більше практичних заходів щодо проведення реформ у стратегічно важливих галузях економіки та соціальної сфери. На цей час більшість заходів мають інформаційний, ознайомчий чи науково-експертний (обговорення на круглих столах та конференціях) характер. Необхідність проведення таких заходів не підлягає сумніву, але вони приносили б більше користі за умови подальшого переходу з теоретичної у практичну площину.

Крім цього, необхідна ґрунтовна розробка механізмів залучення інвестицій та впровадження інновацій, оскільки рівень інвестиційної привабливості регіону зростає повільніше, ніж це передбачено Стратегією розвитку регіону.

Виходячи зі труднощів, що спостерігалися при виконанні Програми у 2012 році та Плану заходів з реалізації Стратегії соціально-економічного розвитку регіону, слід відзначити, що головною проблемою є недостатнє фінансування. Тому важливим питанням коригування Стратегії та розробки подальших програм є чітке визначення джерел фінансування запланованих заходів, а також пошук способів фінансування з позабюджетних джерел.

ЧАСТИНА II.

ПОЛІТИКА ПІДТРИМКИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У РЕГІОНАХ

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСТЬ

Завдання підтримки підприємництва у Стратегії розвитку регіону.

Відповідно до Комплексної стратегії розвитку Дніпропетровської області на період до 2015 року, у сфері розвитку малого та середнього бізнесу передбачено реалізацію таких заходів:

1. У сфері дебіюрократизації дозвоільно-погоджувальних процедур для суб'єктів господарювання:

- запровадження єдиних стандартів роботи місцевих дозвоільних центрів щодо видачі документів дозвоільного характеру, використання інформаційно-комп'ютерних технологій у їх роботі;

- створення обласного дозвоільного центру як робочого органу Дніпропетровської облдержадміністрації.

2. У сфері фінансово-кредитної та інвестиційної підтримки підприємницької діяльності:

- надання на конкурсній основі часткового відшкодування відсоткових ставок за кредитами, залученими суб'єктами малого підприємництва на реалізацію інвестиційних проектів;

- надання центрами зайнятості одноразової допомоги для започаткування власної справи безробітним, які бажають займатися підприємницькою діяльністю.

3. У сфері ресурсного та інформаційного забезпечення, формування інфраструктури підтримки підприємництва:

- підвищення рівня підготовки управлінських кадрів у рамках Програми заходів з перепідготовки управлінських кадрів для сфери підприємництва «Українська ініціатива»;

- підтримки підприємництва та сприяння інформаційному забезпеченню підприємницької діяльності;

- підготовка і проведення обласних конференцій з перспективних напрямів розвитку підприємництва та його державної підтримки;

- інформаційне наповнення веб-сайту «Малий бізнес Дніпропетровської області»;

- забезпечення систематичного виходу інформаційного бюлетеня «Малий бізнес Дніпропетровщини».

Підсумки реалізації у 2012 році регіональної Програми підтримки підприємництва.

Загальна кількість зареєстрованих суб'єктів підприємницької діяльності станом на 1 січня 2013 р. складає 212062 одиниць, що на 566 більше, ніж на відповідну дату 2012 р. З них 176,5 тис. – суб'єкти підприємницької діяльності-фізичні особи та 35,5 тис. – малі підприємства. Протягом 2010-2011 рр. чисельність малих підприємств значно зросла – на 11,9 тис.

Кількість найманих працівників малих підприємств області складає близько 156 тис. осіб (у 2011 р. – 155,5 тис. осіб; у 2010 р. – 145 тис. осіб). Середньомісячна заробітна плата найманих працівників малих підприємств слала 1535,19 грн (у 2010 р. – 1215,39 грн).

протягом 2012 р. у секторі малого підприємництва створено близько 35 тис. робочих місць.

Питома вага прибуткових малих підприємств у 2012 р. склала 64,5 %. Частка надходжень до обласного бюджету від суб'єктів малого підприємництва за 2012 р. склала 29 %.

Головною метою Програми розвитку малого підприємництва у 2012 році було спрямування дій обласних та місцевих органів виконавчої влади, суб'єктів малого підприємництва, об'єднань і спілок підприємців на створення сприятливих правових, економічних та організаційних умов для стабільної та ефективної роботи суб'єктів малого бізнесу, підвищення ролі цього сектора у структурній перебудові економіки та вирішенні соціально-економічних проблем розвитку регіону.

З метою **створення сприятливих умов для започаткування та ефективного здійснення підприємницької діяльності**, згідно з Програмою, у Дніпропетровській області на 2011-2012 роки реалізовувалися такі заходи:

- здійснено аналіз змін, внесених до Податкового кодексу України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва; переглянуто 81 регуляторний акт та проведено відстеження 141 регуляторного акту (за 9 місяців 2012 р.);

- відкрито Обласний дозвільний центр, де видається 84 види дозвільних документів; здійснюється щоденний контроль за станом розгляду заяв, поданих суб'єктами господарювання для отримання документів дозвільного характеру, та своєчасністю їх видачі;

- реалізовано пілотну модель «Муніципального центру послуг м. Кривого Рогу», завдяки чому на місцевому рівні створені максимально зручні й доступні умови для отримання муніципальних послуг мешканцями міста;

- забезпечено безперебійне функціонування 35 дозвільних центрів, у яких працює 53 адміністратори; забезпечено роботу з електронного документообігу та автоматизованого обміну даними між державними адміністраторами та дозвільними органами; протягом 2012 р. місцевими дозвільними центрами видано 64874 документи дозвільного характеру;

- виплачено одноразову допомогу по безробіттю для організації підприємницької діяльності 611 особам на загальну суму 6003,6 тис. грн;

- створено програмно-апаратний комплекс електронної інформаційної взаємодії дозвільних центрів, дозвільних органів та суб'єктів господарювання «Віртуальний офіс електронних послуг Дніпропетровської області «Відкрита влада» і заплановано впровадження Віртуального офісу на базі всіх дозвільних центрів та відповідних дозвільних органів області;

- розпочато спільний пілотний проект Дніпропетровської облдержадміністрації та «Укрпошти» «Адміністративні послуги: спрощений доступ через пошту»;

- продовжено випуск за кошти обласного бюджету інформаційного бюлетеня «Малий бізнес Дніпропетровщини», в якому розміщується актуальна інформація для суб'єктів підприємництва. Забезпечено зворотній зв'язок з громадськістю за допомогою веб-сайту «Малий бізнес Дніпропетровської області»;

- підготовлено 5 зустрічей експертів громадських організацій та представників ділових кіл.

У регіоні створено *інфраструктуру* для надання суб'єктам підприємництва фінансової, матеріально-технічної, інформаційної, науково-технологічної та консультативної підтримки. Станом на 1 січня 2013 р. у Дніпропетровській області діють 4 бізнес-центри, 1 бізнес-інкубатор, 4 лізингових центри, 59 небанківських фінансово-кредитних установ, 1 фонд підтримки підприємництва, 7 інвестиційних та інноваційних фондів, 7 інформаційно-консультативних установ, 104 громадських об'єднань суб'єктів

підприємництва та 43 координаційних ради з питань підприємництва.

Попри в цілому динамічний розвиток малого підприємництва, **основними перешкодами розвитку цього сектора у регіоні є:**

- недостатнє (негарантоване та несистематичне) фінансування регіональних програм підтримки розвитку малого підприємництва та недосконалість контролю за використанням коштів, виділених малим підприємствам;

- дефіцит матеріальних ресурсів у самих суб'єктів малого підприємництва як наслідок недостатньої фінансової підтримки з боку держави та нерегульованості механізмів кредитування малого підприємництва;

- недосконалість нормативно-правового забезпечення розвитку малого підприємництва, зокрема, у сфері обліку та звітності; відсутність чіткої та прозорої системи податкових преференцій для суб'єктів малого підприємництва;

- недостатня підтримка з боку держави у просуванні продукції вітчизняних малих підприємств на закордонні ринки, незначне залучення малого бізнесу до виконання державних замовлень;

- нерівні умови господарювання малих та великих підприємств, у т.ч. різні стартові можливості щодо доступу до фінансових ресурсів та державних інвестицій; нестача інформації; брак коштів на освоєння нової продукції та реалізацію інноваційних проектів.

Вагомою проблемою залишається також відсутність чітко сформульованих напрямів (пріоритетів) державної підтримки розвитку малого підприємництва.

Шляхи підвищення ефективності політики стимулювання малого підприємництва у регіоні.

З метою створення сприятливих умов для розвитку підприємництва у регіоні необхідно:

- привести чинні нормативно-правові акти місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування у відповідність до принципів державної регуляторної політики;

- розробити механізм часткового відшкодування з місцевих бюджетів відсоткових ставок за кредитами, залученими суб'єктами малого та середнього підприємництва для реалізації інвестиційних проектів;

- сформувати регіональну базу даних щодо інвестиційних пропозицій малих підприємств (особливу увагу слід звернути на розповсюдження інформації серед іноземних інвесторів);

- при перепідготовці та підвищенні кваліфікації безробітних особливу увагу слід приділяти професіям, які не лише користуються попитом на ринку праці, але й дають змогу започаткувати власну справу;

- розробити механізм розвитку малого підприємництва у сільській місцевості та надання матеріальної допомоги малим підприємствам, що виробляють екологічно чисту продукцію сільського господарства, займаються її переробкою та експортом;

- сприяти залученню безробітних, зареєстрованих у містах, до працевлаштування на новостворених робочих місцях у сільській місцевості;

- стимулювати проведення регіональних конкурсів (тендерів) щодо закупівлі товарів та надання послуг малими підприємствами за кошти обласних та місцевих бюджетів, а також участь підприємств у виконанні регіональних замовлень;

Крім того, **з метою удосконалення та розвитку системи надання адміністративних послуг необхідно:**

1) Підвищити ефективність системи надання електронних послуг:

- забезпечити надання всіх адміністративних послуг в області через Віртуальний офіс електронних послуг «Відкрита влада» (доступ до повної інформації про всі послуги з єдиного інформаційного джерела);

- забезпечити надання ключових адміністративних послуг в електронній формі;

- забезпечити впровадження додаткових електронних сервісів для заявників, що супроводжують надання послуг: «електронний запис на прийом», «швидкі послуги» (попереднє замовлення) тощо.

2) Завершити до 1 січня 2014 р. створення багатофункціональних Центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП) у всіх містах та районах області:

- проаналізувати та підготувати «еталонну модель» ЦНАП (Дніпропетровський стандарт якості надання послуги) для району та міста області, що описує необхідний функціонал, вимоги до розміщення, вимоги до надання послуг тощо;

- забезпечити створення ЦНАП в містах та районах області відповідно до запропонованої «еталонної моделі»;

- забезпечити створення єдиного багатофункціонального регіонального ЦНАП (спільного з Дніпропетровським міським ЦНАП; можливе створення рівнофункціональних лівобережного та правобережного ЦНАП).

ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ

Завдання підтримки підприємництва у Стратегії розвитку регіону.

У Стратегії економічного і соціального розвитку Донецької області на період до 2015 року однією з базових цілей закладено розвиток малого бізнесу і середнього класу. Реалізацію цієї мети, за рішенням регіональної влади, має бути досягнуто шляхом виконання низки завдань з підтримки підприємництва:

– формування єдиних вимог щодо видачі документів дозвільного характеру шляхом створення і реалізації відповідного механізму роботи єдиних дозвільних центрів;

– створення єдиної системи інформування підприємців;

– спрощення та скорочення процедур реєстрації, перереєстрації, одержання документів дозвільного характеру;

– надання фінансової допомоги суб'єктам малого підприємництва з місцевих бюджетів шляхом часткового відшкодування ставок за кредитами, залученими ними для реалізації інвестиційних проектів;

– формування єдиної інформаційної системи про лізингові послуги для підприємців;

– створення мережі підтримки підприємництва;

– сприяння створенню в області конкурентоспроможних кластерів;

– збільшення на третину кількості малих підприємств на 10 тис. наявного населення регіону;

– збільшення удвічі питомої ваги зайнятих у малому бізнесі у загальній чисельності зайнятих по області.

Підсумки реалізації у 2012 році регіональної Програми підтримки підприємництва.

За попередніми даними на кінець 2012 року на 10 тис. осіб населення Донецької області припадало 58 економічно активних малих підприємств (з урахуванням фермерських господарств). Незважаючи на деякі позитивні зрушення щодо збільшення кількості суб'єктів малого підприємництва впродовж останніх трьох років (у розрахунку

на 10 тис. осіб наявного населення у 2010 році припадало 47 малих підприємств, у 2011 році – 54 підприємства), їх вклад в економіку регіону залишається незначним.

У 2012 році в Донецькій області зросла чисельність фізичних осіб-підприємців і становила 167 тис. осіб, що на 15 тис. осіб більше, ніж у 2011 році.

У структурі малого бізнесу переважають невиробничі види діяльності: 34,6 % малих підприємств області займаються оптовою й роздрібною торгівлею (включаючи ремонт автомобілів і побутових виробів), 22,7 % – операціями з нерухомістю, орендою й наданням послуг суб'єктам підприємництва. Для порівняння: у промисловій галузі діють 12,1 % малих підприємств, у будівництві – 10,1 %, у сільському господарстві – лише 6,7 % від загальної кількості підприємств малого бізнесу області.

Сума прибутку, отриманого малими підприємствами області за 2011 рік, зросла в порівнянні з 2010 роком більш, ніж на третину, і склала 2,4 млрд грн. Проте збитки, які понесли 30,4 % малих підприємств, виявились ще більшими – 2,6 млрд грн.

Майже половина малих підприємств області зосереджена в обласному центрі. Підприємницьку діяльність у 2012 р. у м. Донецьку здійснювали понад 11,5 тис. малих підприємств, на яких зайнято близько 71,0 тис. осіб, та 46,5 тис. фізичних осіб-підприємців. У 2012 р. малими підприємствами обласного центру реалізовано продукції, виконано робіт і надано послуг на суму 31,6 млрд грн, що на 28,8 % більше у порівнянні з 2011 р. Доходи місцевих бюджетів від діяльності малих підприємств збільшилися на 32,5 % і склали 692,9 млн грн.

Регіональною програмою підтримки малого підприємництва у Донецькій області на 2011-2012 роки передбачалося вирішення трьох головних завдань щодо підтримки малого бізнесу:

- удосконалення нормативно-правового регулювання підприємницької діяльності, спрощення умов ведення бізнесу – на це Програмою передбачено 377,1 тис. грн;

- стимулювання інвестиційної та інноваційної активності у сфері малого підприємництва, формування соціальних замовлень громад з метою залучення інвестицій, участь малого бізнесу у національних та регіональних проектах – передбачено 1095,3 тис. грн;

- забезпечення фінансової, ресурсної та інформаційної підтримки суб'єктів малого підприємництва, підвищення рівня соціальної відповідальності малого підприємництва, забезпечення підготовки кадрів для сфери малого бізнесу – передбачено 2827,6 тис. грн.

Фактичне фінансування заходів підтримки підприємництва з обласного бюджету протягом 2010-2011 рр. виглядає наступним чином:

- розвиток інфраструктури підтримки підприємництва – 1724,7 тис. грн (63,9 % від запланованого);

- фінансова допомога суб'єктам малого підприємництва 450,0 тис. грн (16,7 % плану);

- проведення рейтингової програми (конкурсу) «Підприємець року» – 103,6 тис. грн (3,8 % плану);

- забезпечення роботи «гарячих ліній» для підприємців 97,0 тис. грн (3,6 %);

- проведення виставки-ярмарку «Єврорегіон Донбас 2012» – 90,0 тис. грн (3,3 %);

- проведення конференцій – 58,0 тис. грн (2,1 %) тощо.

У 2012 році перерахована кредиторська заборгованість за 2011 рік у сумі 450,0 тис. грн на компенсацію відсоткових ставок за банківськими кредитами, залученими суб'єктами малого та середнього підприємництва на реалізацію 9 бізнес-проектів. За рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття одноразову допомогу по безробіттю для організації підприємницької діяльності отримали 595 осіб на загальну суму майже 7,2 млн грн. Працевлаштовано 1597 безробітних шляхом надання дотацій роботодавцям у сумі майже 30,6 млн грн.

Станом на 01 квітня 2013 року у області в повному обсязі працює 45 дозвільних

центрів. З них 28 дозвільних центрів створено органами місцевого самоврядування та 17 – районними державними адміністраціями. Донецькою обласною державною адміністрацією також створено Регіональний центр надання адміністративних послуг «Відкрита влада».

Підсумовуючи виконання заходів програм розвитку малого підприємництва, слід відзначити, що поряд з позитивними зрушеннями, які були досягнуті у розвитку підприємництва, мають місце питання, які на сьогодні ще залишаються невирішеними. Результати аналізу виконання місцевих та регіональних програм свідчать, що заплановані заходи в цілому виконуються. Водночас, недостатність бюджетного фінансування негативно впливає на своєчасність та ефективність їх виконання, і, як наслідок, на результативність дії програм.

Головними негативними чинниками розвитку малого підприємництва регіону є:

- територіальна нерівномірність розвитку малого та середнього підприємництва;
- незначна частка підприємств малого бізнесу у сфері виробництва;
- складність отримання кредитних ресурсів для ведення підприємницької діяльності;
- недостатній рівень залучення інвестицій у розвиток малого та середнього бізнесу;
- недостатній рівень соціальної активності;
- дефіцит доступних фінансових ресурсів бізнесу;
- недосконалість законодавчої та нормативно-правової бази з питань розвитку підприємництва.

Шляхи підвищення ефективності політики стимулювання малого підприємництва у регіоні.

Пріоритетами підвищення ефективності політики стимулювання малого підприємництва в Донецькій області є наступні.

1) Дерегуляція підприємницької діяльності:

- моніторинг чинних регуляторних актів місцевих органів виконавчої влади;
- проведення науково-практичних конференцій, фестивалів, форумів з питань розвитку підприємництва;
- проведення громадських слухань, круглих столів, засідань дорадчих органів при місцевих органах виконавчої влади з обговорення проектів регуляторних актів;
- ініціювання перед органами влади вищого рівня прийняття нових або внесення змін до чинних нормативно-правових актів;
- забезпечення переходу від дозвільного до декларативного принципу при здійсненні господарської діяльності;
- забезпечення функціонування телефонних «гарячих ліній» для підприємців. Створення пересувного консультативного пункту;
- розширення можливостей розділів «Малий та середній бізнес» і «Регуляторна політика» на офіційному веб-сайті облдержадміністрації.

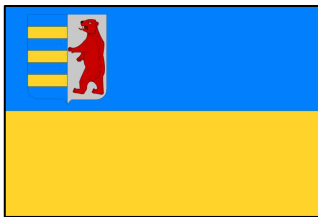
2) Розвиток державно-приватного партнерства, насамперед, в інвестиційно-інноваційній та науково-технічній сферах:

- створення інфраструктури для підтримки інноваційної діяльності;
- спрощення доступу до сучасних технологій (виробничих, інформаційних, біологічних, нанотехнологій);
- залучення малого підприємництва до участі у транскордонному співробітництві та зовнішньоекономічній діяльності;
- визначення місцевими органами влади пріоритетних видів діяльності для кожної території, які можуть бути розвинуті за допомогою малого бізнесу;
- залучення суб'єктів малого підприємництва до реалізації місцевих програм і проектів на засадах державно-приватного партнерства;

– створення умов для поліпшення становища на ринку продуктів харчування, суттєвого покращення зайнятості у сільській місцевості;

– пріоритетна підтримка підприємництва у малих містах, де припинили роботу містоутворюючі підприємства.

У результаті виконання заходів Регіональної програми розвитку малого і середнього підприємництва в Донецькій області на 2013-2014 роки передбачається перехід малого і середнього бізнесу від торговельної до промислово-торговельної діяльності на міжрегіональному рівні; збільшення питомої ваги цього сектору у доходах місцевих бюджетів; удосконалення нормативного регулювання підприємницької діяльності; стимулювання інвестиційної та інноваційної активності; створення умов для легалізації трудових відносин та підвищення рівня соціальної відповідальності малого підприємництва через забезпечення фінансової, ресурсної, інформаційної та кадрової підтримки суб'єктів малого підприємництва.

ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСТЬ

Завдання підтримки підприємництва у Стратегії розвитку регіону.

Регіональна стратегія розвитку Закарпатської області до 2015 р. однією зі стратегічних цілей визначає формування конкурентоспроможної та життєздатної економіки регіону з метою створення умов для розвитку підприємництва через:

- налагодження системи моніторингу стану адміністративних, економічних та інших бар'єрів, які перешкоджають розвитку підприємництва в різних видах діяльності;

- формування мережі регіональних фондів підтримки підприємництва, центрів підтримки бізнесу, бізнес-інкубаторів, інших підтримуючих структур розвитку і розширення бізнесу, спрямованих на створення нових робочих місць;

- сприяння впровадженню ефективного кредитно-гарантійного механізму підтримки малого підприємництва, залучення на прийнятних умовах іноземних кредитних ресурсів для фінансування малих і середніх підприємств, а також молодих підприємців-початківців;

- налагодження системи поширення інформації щодо можливостей розвитку підприємництва в регіоні;

- забезпечення підтримки розвитку підприємництва жінками, молоддю, іншими вразливими верствами суспільства;

- сприяння залученню капіталу трудових мігрантів та заробітчан.

На 2013-2014 рр. передбачено низку заходів в рамках політики підтримки суб'єктів малого підприємництва, зокрема:

- забезпечення реалізації державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності, недопущення прийняття неефективних та недоцільних регуляторних актів;

- забезпечення виконання міських та районних програм розвитку малого та середнього підприємництва;

- підтримка існуючих та створення нових об'єктів інфраструктури підтримки бізнесу;

- подальше впровадження спрощених механізмів започаткування і припинення підприємницької діяльності;

- удосконалення роботи дозвільних центрів;

- подальший розвиток системи підготовки, перепідготовки та підвищення

кваліфікації кадрів для малого та середнього підприємництва в області;

- залучення інвестицій та новітніх технологій для ефективної діяльності та розвитку малих і середніх підприємств;

- стимулювання розвитку підприємництва у пріоритетних для області галузях, зокрема у сільській місцевості та сфері зеленого туризму.

Підсумки реалізації у 2012 році регіональної Програми підтримки підприємництва.

Виконання заходів Програми підтримки малого підприємництва у Закарпатській області на 2011-2012 р. мало такі основні результати:

- кількість підприємців, які пройшли підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації (1348 осіб), на 33 % більша від планової;

- обсяг надходжень до бюджетів всіх рівнів (398 млн грн) на 20 % перевищив планові показники;

- частка обсягу реалізованої малими підприємствами продукції у загальному обсязі реалізованої продукції (18,3 %) не досягла закладених Програмою значень на 6,4 % в.п.;

- кількість підприємців-фізичних осіб (66243) на 11 % менша планової;

- чисельність зайнятих працівників на малих підприємствах менша на 16 % від планової (фактична кількість зайнятих склала 32655 осіб);

- кількість малих підприємств на 10 тис. осіб наявного населення нижча на 27 % від планової (кількість склала 42);

- профінансовано з обласного бюджету заходів Програми у 2012 р. - 17 % планового обсягу (всього передбачено 1,5 млн грн).

Напрямами фінансування у 2012 р. заходів Програми підтримки малого підприємництва у Закарпатській області були такі:

- з обласного бюджету у 2012 р. профінансовано 80,0 тис. грн на поліпшення матеріально-технічного забезпечення дозвільних центрів;

- 120,0 тис. грн спрямовано на часткове відшкодування відсоткових ставок суб'єктам підприємницької діяльності, розміщення оголошень про проведення конкурсу з відбору інвестиційних проектів тощо;

- з районних бюджетів на реалізацію районних та міських програм розвитку підприємництва упродовж 9 місяців 2012 р. профінансовано 303,5 тис. грн (у Іршавському районі – для підтримки діяльності «Агенції місцевого розвитку Іршавщини», на часткове відшкодування відсоткових ставок за кредитами, виготовлення рекламної продукції; у Виноградівському районі – для підтримки діяльності Агенції місцевого розвитку; у Хустському районі – для підтримки діяльності дозвільного центру та виготовлення рекламних буклетів; у м. Хуст – для розміщення інформаційних матеріалів у довіднику «Ділове Закарпаття 2012»).

Основні причини невиконання Програми та перешкоди розвитку малого підприємництва у регіоні:

- повільна адаптація суб'єктів малого підприємництва до змін законодавства у частині оподаткування та господарської діяльності підприємницьких структур;

- недостатнє залучення інвестицій та впровадження прогресивних технологій;

- недостатньо активний розвиток молодіжного підприємництва, підприємництва у сільській місцевості та у малих містах;

- недостатній рівень розвитку у регіоні ринково-фінансової інфраструктури для стимулювання та підтримки малого підприємництва (технопарки, бізнес-центри, бізнес-інкубатори, фонди підтримки підприємництва);

- недостатній рівень професійної підготовки підприємців.

Шляхи підвищення ефективності політики стимулювання малого підприємництва у регіоні.

1) У частині удосконалення Регіональної стратегії розвитку Закарпатської області до 2015 року:

- сприяння розвитку зовнішньоекономічних та міжрегіональних зв'язків суб'єктів малого підприємництва,

- забезпечення дотримання умов для розвитку добросовісної конкуренції;

- сприяння створенню нових робочих місць.

2) У Програмі розвитку малого і середнього підприємництва в Закарпатській області на 2013-2014 роки:

- поєднання інтересів підприємництва та адміністративно-територіальних одиниць з використанням особливостей і вигод їх географічного розташування, природно-ресурсного та рекреаційного потенціалу;

- створення ефективного механізму зворотного зв'язку місцевих органів виконавчої влади з підприємцями та їх об'єднаннями;

- максимальне спрощення дозвільних процедур для здійснення інвестиційної діяльності у сфері підприємництва;

- створення умов для підвищення конкурентоспроможності продукції суб'єктів малого підприємництва;

- забезпечення виконання обласної, міських та районних програм розвитку малого та середнього підприємництва;

- стимулювання розвитку малого підприємництва у пріоритетних для області галузях, зокрема у сільській місцевості та сфері зеленого туризму.

3) В рамках інвестиційної та дозвільної політики регіональної і місцевої влади:

- створення стабільної системи фінансово-кредитної підтримки;

- спрощення доступу малих та середніх підприємств до фінансово-кредитних ресурсів;

- здійснення фінансової підтримки через механізм часткового відшкодування ставок за залученими кредитами, що надаються суб'єктам малого бізнесу для реалізації інвестиційних проектів;

- сприяння розвитку інноваційних технологій у сфері малого підприємництва та зміцнення інноваційного потенціалу суб'єктів малого підприємництва;

- удосконалення роботи дозвільних центрів;

- подальший розвиток системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів малого та середнього підприємництва в області;

- подальше впровадження спрощених механізмів започаткування і припинення підприємницької діяльності;

- забезпечення контролю за додержанням встановленого порядку державної реєстрації суб'єктів малого підприємництва та видачі документів дозвільного характеру;

- зменшення втручання державних органів у підприємницьку діяльність шляхом упорядкування кількості перевірок контролюючими органами.

ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСТЬ

Завдання підтримки підприємництва у Стратегії розвитку регіону.

Питанням розвитку малого підприємництва приділено значну увагу в Стратегії розвитку Львівської області до 2015 р., а саме:

- ціль №1 Стратегії має назву «Львівщина – регіон сталого економічного розвитку та розвитку підприємництва», а серед її операційних цілей передбачені: «1.1. Сприятливі умови для українських та міжнародних фірм», «1.2. Сприятливі умови для створення підприємств і залучення інвестицій», «1.3. Розвиток ринкової інфраструктури»;

- показники моніторингу реалізації відповідних цільових орієнтирів Стратегії в загальному розкривають стан розвитку малого підприємництва, його тенденції та внесок в економічний і соціальний розвиток, сформованість підприємницької інфраструктури, ефективність діяльності дозвільної та реєстраційної служб;

- на виконання відповідних цілей Стратегії в межах Програми соціально-економічного та культурного розвитку Львівської області розробляються і реалізуються програми підтримки малого підприємництва; на період 2013-2015 рр. розроблено Програму розвитку малого і середнього підприємництва Львівської області.

Підсумки реалізації у 2012 році регіональної Програми підтримки підприємництва.

Спеціалізація малого підприємництва області залишається переважно торговельно-посередницькою. За видами економічної діяльності у 2011 р. найбільшою була частка суб'єктів малого підприємництва, які діяли у сфері торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку – 56,5 %; при цьому у промисловості – 13,6 %, сфері операцій з нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям – 9,1 %, будівництві – 8,0 %, діяльності транспорту і зв'язку – 5,0 %.

Попри значну питому вагу суб'єктів малого підприємництва у загальній кількості підприємств області (93,7 %), їхня роль в економіці регіону залишається невисокою. У 2011 р. обсяг реалізованої малими підприємствами Львівської області продукції становив 20,7 млрд грн, що на 20,3 % більше, ніж у попередньому році. Водночас, внесок малого бізнесу у загальний обсяг реалізованої продукції регіону складає лише 16,8 % (проти 18,3 % у 2010 р.).

У першому півріччі 2012 р. частка надходжень від діяльності суб'єктів малого підприємництва до зведеного бюджету області становила 26 %; позитивним є зростання частки, порівняно з аналогічним періодом 2011 р., на 7,7 в. п.

Ефективність реалізованих у 2012 р. в рамках Регіональної програми розвитку малого підприємництва у Львівській області на 2011-2012 роки заходів та загалом цієї Програми була низькою. Про це свідчить наступне:

- профінансовані та, відповідно, реалізовані заходи не стосуються більшості напрямів розвитку малого підприємництва, передбачених Програмою (упорядкування нормативного регулювання підприємницької діяльності, фінансово-кредитної, інвестиційної та ресурсної підтримки, формування підприємницької інфраструктури, розвитку малого підприємництва в сільській місцевості та соціального підприємництва);

- в області не здійснюється робота з формування та фінансування інвестиційних, інноваційних та інших фондів розвитку малого підприємництва, підтримки

функціонування і подальшої розбудови інституційної підприємницької інфраструктури;

- очікувані показники реалізації Програми виявились нереалістичними та станом на початок 2013 р. *не досягнуті* по більшості напрямів (як щодо кількості суб'єктів малого підприємництва, чисельності зайнятих у секторі, частки у макроекономічних показниках, так і за кількістю елементів бізнес-інфраструктури).

Головними причинами низької ефективності політики підтримки малого підприємництва у Львівській області є:

- недостатні обсяги фінансування та низька активність щодо реалізації заходів, недостатнє охоплення виконаними заходами стратегічних пріоритетів та необхідних напрямів політики сприяння розвитку підприємництва;

- «неінвестиційний» характер діяльності з підтримки розвитку малого підприємництва у регіоні (на відміну від більшості областей України у Львівській області не функціонує Фонд підтримки підприємництва та не виділяються кошти на фінансово-кредитну підтримку інвестиційно-інноваційних і стратегічно важливих для регіону проектів суб'єктів малого бізнесу);

- відсутність заходів щодо моніторингу та подальшого забезпечення сприятливості і безпечності бізнес-середовища;

- формування заходів Програми не за проблемними сферами і загрозами, а за базовими напрямами.

Шляхи підвищення ефективності політики стимулювання малого підприємництва у регіоні.

До напрямів підвищення ефективності політики підтримки малого підприємництва у Львівській області належать:

- перехід від операційної цілі «Сприятливі умови для розвитку українських та міжнародних фірм» до стратегічного пріоритету «Формування економічно безпечного підприємницького середовища» при коригуванні Стратегії розвитку Львівської області; започаткування практики реалізації програм безпеки та ресурсного забезпечення підприємництва;

- чітка ідентифікація обсягів (у вигляді певної квоти від податкових надходжень суб'єктів малого бізнесу або відсотку до ВВП) та механізмів узгодження обсягів і джерел фінансування регіональних і місцевих програм; розробка методичних підходів до моніторингу та оцінювання ефективності реалізованих програмних заходів;

- збільшення частки продуктивних витрат, спрямованих на формування мережі інституцій та програм фінансово-кредитного сприяння; залучення страхової сфери для зниження рівня ризику та забезпечення фінансування підприємств; створення мережі муніципальних бізнес-інкубаторів і венчурних фондів; розширення можливостей малих підприємств щодо реалізації інвестиційних проектів та інноваційних програм; розширення можливостей функціонування мережі суб'єктів фінансово-інвестиційної підтримки малого бізнесу;

- продовження роботи з підвищення рівня прозорості і ефективності дозвільної системи шляхом посилення контролю та відповідальності посадових осіб дозвільних органів;

- удосконалення роботи місцевих дозвільних органів (поглиблення їх спеціалізації за видами дозволів, диференціації дозвільних заявок щодо спрощення процедур і термінів погодження документів дозвільного характеру тощо); створення органу з контролю та моніторингу дозвільної системи, популяризація досвіду проходження дозвільних процедур та підвищення рівня обізнаності підприємців щодо прав і обов'язків дозвільних адміністраторів та посадових осіб дозвільних органів;

- формування системи ефективної міжгалузевої та міжсекторальної кооперації для впровадження ресурсощадних технологій; фінансово-економічне стимулювання запровадження суб'єктами малого підприємництва інноваційних технологій;

налагодження партнерства між науково-дослідними інституціями та суб'єктами підприємницької діяльності;

- підвищення якості роботи регіональних органів державного управління у напрямі моніторингу та планування інноваційного розвитку сектору малого бізнесу.

ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ

Завдання підтримки підприємництва у Стратегії розвитку регіону.

У Стратегії економічного та соціального розвитку Одеської області до 2020 р. створення умов для розвитку малого і середнього бізнесу є однією зі стратегічних цілей.

Так, зокрема, у аграрній сфері сприяння розвитку малого підприємництва передбачено шляхом мотивації сільських мешканців до створення фермерських господарств; створення асоціації малих аграрних підприємств; стимулювання малого бізнесу до виробництва високоякісної сільськогосподарської продукції, яка зменшить частку імпортованих товарів на регіональному ринку.

У напрямі розбудови та модернізації транспортної інфраструктури пріоритетними є: створення мотиваційних умов для розвитку малого бізнесу у транспортній сфері; дерегуляції підприємницької діяльності; впровадження та дотримання принципів «мовчазної згоди» та «єдиного вікна».

У туристичній сфері: розвиток інфраструктури та підвищення якості ринку туристичних послуг; створення кластерів у туристично-рекреаційній сфері.

На виконання положень Стратегії у регіоні реалізовано наступне:

– райдержадміністраціями та міськвиконкомом проведено інвентаризації приміщень виробничого та невиробничого призначення, обладнання та устаткування, що не використовуються. Створено електронну базу даних вільних земельних ділянок, незадіяних приміщень, виробничих площ, обладнання, об'єктів незавершеного будівництва для передачі в оренду або у власність суб'єктам підприємницької діяльності. Так, протягом 2011 р. підприємцям надано невикористаних приміщень в оренду – 519,4 тис. кв. м та у власність – 70,7 тис. кв. м;

– проведено відповідні конкурси та визначено 5 суб'єктів малого бізнесу, які отримали 970,5 тис. грн поворотної фінансової допомоги для реалізації бізнес-планів з виробництва та переробки сільськогосподарської продукції.

– для забезпечення доступу підприємців до консультаційних, юридичних, фінансово-кредитних послуг облдержадміністрацією розроблено електронну базу даних про об'єкти бізнес-інфраструктури підтримки малого підприємництва, яка містить контактну інформацію про 30 бізнес-центрів, 4 бізнес-інкубатори, 7 лізингових центрів, 9 фондів підтримки підприємництва, 22 інвестиційні та інноваційні фонди і компанії, 25 аудиторських компаній, 106 громадських організацій;

– утворено Регіональну раду підприємців в Одеській області.

В рамках Програми розвитку малого і середнього підприємництва в Одеській області на 2013-2015 роки реалізується проект з надання фінансово-кредитної підтримки з обласного бюджету суб'єктам малого підприємництва області. Кошти спрямовуються на поворотну фінансову допомогу суб'єктам малого і середнього підприємництва для реалізації бізнес-планів; здійснення часткового відшкодування відсотків за кредитами, залученими суб'єктами малого і середнього підприємництва для реалізації інвестиційних

проектів тощо.

Підсумки реалізації у 2012 році регіональної Програми підтримки підприємництва.

Одеська область увійшла до п'ятірки регіонів-лідерів за кількістю фізичних осіб-підприємців – станом на 01.03.2013 р. їх кількість перевищила 141 тис., близько половини з яких (67 747) працюють на спрощеній системі оподаткування. Проте загальна динаміка кількісних показників розвитку малого підприємництва у Одеській області характеризується негативними тенденціями.

Протягом 2010-2012 рр. частка малого підприємництва у загальному обсязі реалізованої продукції не перевищувала 25 %; за підсумками 2012 р. вона складає 24,0 %. При цьому простежується тенденція до зменшення обсягу реалізованої продукції, виробленої на малих підприємствах області. Найбільший обсяг реалізованої продукції зафіксовано у сфері торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку – 51,8 %, найменший у сфері освіти – 0,1 %.

Проблемним питанням розвитку сектору є наявність значної кількості збиткових підприємств (частка яких сягає майже 40 % загальної чисельності підприємств), що обумовлено звуженням у регіоні сфери послуг як основного вид діяльності малого бізнесу.

В результаті реалізації запланованих завдань Програми підтримки малого підприємництва в Одеській області на 2010-2012 рр. очікувалось:

- збільшення кількості малих підприємств до 25 тис. та фізичних осіб-підприємців до 220 тис. осіб. Однак, станом на 01.04.2013 р. на обліку в органах державної реєстрації області знаходиться 20,1 тис. малих підприємств;

- збільшення надходжень від суб'єктів малого підприємництва до зведеного бюджету Одеської області до 33-35 % (станом на 1.04.2013 р. частка надходжень від суб'єктів малого підприємництва до зведеного бюджету становила 27,5 %);

- підвищення частки малих підприємств у загальному випуску продукції по регіону до 28-30 % (фактично ця частка склала 24 %).

За даними Міністерства економіки України протягом січня-грудня 2012 р. обсяг коштів обласного бюджету, спрямованих на фінансово-кредитну підтримку суб'єктів малого підприємництва, у розрахунку на 10 тис. малих підприємств склав 143,6 тис. грн, що є одним з найвищих показників серед регіонів України.

Серед основних ***причин відхилення фактичних показників від запланованих Програмою*** слід відзначити наступні: звуження джерел фінансування малого бізнесу (державних та іноземних інвестицій), особливо частки самофінансування підприємств, зумовлене економічною кризою; нерозвиненість конкурентного середовища та монополізація ринку; зношеність основних виробничих фондів підприємств та енергоємність виробництва.

Шляхи підвищення ефективності політики стимулювання малого підприємництва у регіоні.

Пріоритетними напрямками підтримки малого підприємництва у регіоні є:

- розробка механізму сприяння взаємодії великих та малих підприємств, що працюють у одній виробничій галузі, який дозволить ефективніше використовувати ресурсні можливості регіональної економіки; створення на регіональному рівні центрів підтримки взаємодії малого та великого бізнесу;

- спрямування фінансових ресурсів на розвиток інноваційного виробництва, що сприятиме подоланню технологічної деградації економіки та підвищенню конкурентоспроможності; основними сферами формування нових конкурентних переваг регіональної економіки можуть стати: альтернативна енергетика та енергоефективність, аквакультура, туризм, виробництво органічної сільськогосподарської продукції тощо;

- створення сприятливих умов для експорту продукції малих фірм.

Крім цього, регіональна цільова Програма підтримки малого підприємництва потребує доповнення у частині розробки заходів щодо підтримки малого бізнесу з урахуванням регіональної специфіки, враховуючи існуючу структуру виробництва та географічне розташування.